

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101007/I/2022/36103158109399300

ŠPECIFIKÁ ÚČTOVANIA A VYKAZOVANIA
ZLYHANÝCH ÚVEROV V RÁMCI ŠTANDARDOV IFRS

Diplomová práca

2022

Bc. Ingrida Rayová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

ŠPECIFIKÁ ÚČTOVANIA A VYKAZOVANIA
ZLYHANÝCH ÚVEROV V RÁMCI ŠTANDARDOV IFRS

Diplomová práca

Študijný program: Bankovníctvo

Študijný odbor: Financie, bankovníctvo a investovanie

Školiace pracovisko: Katedra bankovníctva a medzinárodných financií

Vedúca záverečnej práce: Ing. Barbora Stanová, Phd.

Pod'akovanie

Týmto by som chcela vyjadriť svoje pod'akovanie vedúcej diplomovej práce **Ing. Barbore Stanovej, Phd.** za prejavenu ochotu a pomoc pri písaní diplomovej práce, a tiež za pripomienky a odborné rady, ktoré mi poskytla.

Abstrakt

RAYOVÁ, Ingrida: Špecifiká účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v rámci standardov IFRS. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra bankovníctva a medzinárodných financií. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Barbora Stanová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2022, 50 s.

Cieľom diplomovej práce je posúdiť vývoj účtovných princípov v rámci IFRS / IAS zaoberajúcich sa zlyhanými úvermi v bankovom sektore Slovenskej republiky a zhodnotiť dopady spojené so spôsobom účtovania a vykazovania týchto zlyhaných úverov. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 2 tabuľky, 16 grafov a 2 obrázky. V prvej kapitole sú spracované teoretické poznatky zaoberajúce sa problematikou účtovníctva a výkazníctva zlyhaných úverov. Druhá kapitola definuje hlavný cieľ a s ním spojené čiastkové ciele. V tejto časti sú uvedené aj postupy a metódy, ktoré boli aplikované za účelom dosiahnutia hlavného cieľa. Tretia kapitola obsahuje analýzu vývoja účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v Slovenskej republike od čias novodobej finančnej krízy z roku 2008. Tento kontext vývoja bol sledovaný v čase. Za účelom dosiahnutia ucelenejšieho pohľadu na celú problematiku bol vývoj zlyhaných úverov na Slovensku porovnávaný s ostatnými krajinami v Európe. Dôraz bol kladený na poukázanie mimoriadnych zmien účtovania a vykazovania zlyhaných pohľadávok v čase ekonomickej krízy na prelome rokov 2019 a 2020. Dôležitou súčasťou bola aj analýza dopadov jednotlivých spôsobov vykazovania zlyhaných úverov, na základe čoho boli zistené zaujímavé výsledky. V čase finančnej krízy v roku 2008 bol na Slovensku zaznamenaný enormný nárast zlyhaných úverov, čo sa odzrkadlilo na oslabení celého bankového sektora. Aplikácia štandardu IFRS 9 – *Finančné nástroje* pomohla k zlepšeniu riadenia zlyhaných úverov nielen na Slovensku, ale aj vo väčšine krajín Európskej únie, najmä pre svoj obozretnejší prístup k účtovaniu a vykazovaniu zlyhaných úverov. Počas krízy zapríčinennej pandemiou Covid 19 bankový sektor nepocítil žiadne výraznejšie dôsledky vo forme zvyšujúceho sa podielu zlyhaných úverov tak, ako v roku 2008. Väčšine bánk sa darilo ponížovať zlyhané úvery, a to ako objemovo, tak aj podielovo. Výsledkom tejto skutočnosti bolo, že bankový sektor dokázal byť nápomocný krajine v čase recesie a podporovať ekonomiku.

Kľúčové slová: účtovanie, vykazovanie, zlyhané úvery, bankový sektor, IFRS

Abstract

RAYOVÁ, Ingrida: Specifics of accounting and reporting of non-performing loans within IFRS standards. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Banking and International Finance. – Thesis supervisor: Ing. Barbora Stanová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2022, 50 p.

The aim of the thesis is to assess the evolution of accounting principles within IFRS / IAS standards dealing with non-performing loans in Slovak banking sector and evaluate impacts of these accounting principles connected to non-performing loans. The work is divided into three chapters. It contains 2 tables, 16 graphs and 2 pictures. The first chapter is a theoretical part, which deals with the issue of accounting and reporting of non-performing loans. In the next chapter, the main aim and all partial goals which are derived from it are defined. Methods used to obtain the main aim are mentioned here, too. The final chapter contains an analysis of the evolution of accounting and reporting of non-performing loans in the Slovak republic since the modern financial crisis of 2008. To achieve a comprehensive view of the whole issue, the development of non-performing loans in Slovakia was compared with other European countries. Emphasis was placed on pointing out extraordinary changes in the accounting and reporting of non-performing loans during the economic crisis at the turn of 2019 and 2020. The analysis of the impacts of individual methods of reporting non-performing loans was also a necessary part of the work, because interesting results were found. At the time of the financial crisis in 2008, a huge increase in non-performing loans was recorded in Slovakia, which was reflected in the weakening of the entire banking sector. The application of IFRS 9 – *Financial instruments* has helped to improve the management of non-performing loans not only in Slovakia but also in most countries of the European Union, especially for its more prudent approach to the accounting and reporting of non-performing loans. During the crisis caused by the Covid 19 pandemic, the banking sector did not experience any significant consequences in the form of an increasing share of non-performing loans as it was in 2008. Most banks managed to reduce non-performing loans, both in terms of volume and share. As a result, the banking sector has been able to help the country in time of recession and support the economy.

Key words: accounting, reporting, non-performing loans, banking sector, IFRS

Obsah

Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky	10
1.1 Charakteristika zlyhaných úverov	10
1.1.1 Právna úprava zlyhaných úverov	12
1.1.2 Pravidlá pre účtovanie zlyhaných úverov v Slovenskej republike.....	14
1.1.3 Vplyv ekonomickej recesie na zlyhané úvery.....	16
1.1.3 Mimoriadna právna úprava v dôsledku COVID – 19: Lex corona.....	18
1.2 Charakteristika opravných položiek.....	20
1.3 Vykazovanie zlyhaných úverov	21
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	24
3 Výsledky práce	26
3.1 Praktický príklad procesu riadenia zlyhaných úverov v konkrétnej vybranej banke.	26
3.2 Vykazovanie a účtovanie zlyhaných úverov v bankách na Slovensku v čase finančnej krízy.....	28
3.3 Harmonizácia právnej úpravy v oblasti vykazovania a účtovania zlyhaných úverov v rámci EÚ a jej implikácie na slovenské banky	32
3.4 Mimoriadna úprava Lex corona a jej vplyv na vykazovanie a účtovanie zlyhaných úverov na Slovensku	34
3.5 Riadenie zlyhaných úverov počas pandémie Covid 19 v krajinách Európy s dôrazom na vývoj zlyhaných úverov Slovenskej republiky	40
Záver	45
Zoznam použitej literatúry	48
Prílohy	50

Zoznam grafov a obrázkov

Tabuľka č. 1: Prehľad najdôležitejších ekonomických determinantov, ktoré ovplyvňujú zlyhané úvery v bankách.....	11
Tabuľka č. 2: Porovnanie vnímania znehodnotenia úverov podľa IAS 39 a IFRS 9	13
Graf č. 1: Vývoj reálneho HDP v sledovaných krajinách od roku 2007 do roku 2012	17
Graf č. 2: Vývoj novo poskytnutých úverov bankami v sledovaných krajinách od roku 2007 do roku 2012	17
Graf č. 3: Vývoj zlyhaných úverov v sledovaných krajinách od roku 2007 do roku 2012 ..	18
Graf č. 4: Podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch v období finančnej krízy	28
Graf č. 5: Objem zlyhaných úverov v čase finančnej krízy	29
Graf č. 6: Tvorba opravných položiek k zlyhaným úverom v rokoch 2007 až 2009	30
Graf č. 7: Výsledok hospodárenia bánk od roku 2007 do roku 2021	31
Graf č. 8: Objem poskytnutých úverov v rokoch 2007 až 2010	31
Graf č. 9: Štvrťročný vývoj objemu NPL, pomerov NPL a NPE v európskych krajinách v období december 2014 – jún 2019.....	33
Graf č. 10: Riadenie NPL v krajinách Európy od roku 2015 do roku 2019	34
Graf č. 11: Podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch v období pandémie Covid 19	36
Graf č. 12: Objem zlyhaných úverov v čase pandémie Covid 19.....	37
Graf č. 13: Objem poskytnutých úverov v čase pandémie Covid 19	37
Graf č. 14: Porovnanie výsledku hospodárenia a NPL ratia.....	39
Graf č. 15: Podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch podľa ekonomických činností v roku 2012	41
Graf č. 16: Podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch podľa ekonomických činností v roku 2021	41
Obrázok č. 1: Vývoj úverových stupňov 2 a 3 v sledovaných európskych krajinách	43
Obrázok č. 2: Prehľad NPL ukazovateľov v sledovaných krajinách od júna 2020 do júna 2021	44

Úvod

Bankový sektor čelí viacerým rizikám, pričom najväčšiu váhu možno prikladať kreditnému riziku, najmä riadeniu zlyhaných úverov. Bez efektívneho riadenia zlyhaných úverov, banky nemôžu prospievať a zhodnocovať kvalitu svojich aktív.

Novodobá finančná kríza z roku 2008 odhalila nedostatky v hodnotení zlyhaných úverov. Najväčším problémom bolo najmä to, že v tomto období v rámci jednotnej európskej legislatívy neexistovala jednotná definícia pre zlyhané úvery, a rovnako sa našli odlišnosti aj v metódach a spôsoboch ich riadenia. Viaceré štúdie a analýzy podnecovali k úprave právnej legislatívy týkajúcej sa účtovania a vykazovania zlyhaných úverov, tak aby bolo riadenie zlyhaných úverov v krajinách Európskej únie jednotné. Harmonizácia účtovníctva a výkazníctva zlyhaných úverov umožnila európskym krajinám ľahšiu spoluprácu v tejto oblasti. Taktiež informácie z účtovných závierok sa stali pre ich používateľov prehľadnejšie a porovnateľnejšie.

Účtovanie a vykazovanie zlyhaných úverov sa v Európskej únii riadi predovšetkým štandardmi IAS a IFRS. V predchádzajúcom desaťročí nastali viaceré zmeny v tejto legislatíve, v snahe jednak zlepšiť klasifikáciu a oceňovanie zlyhaných úverov, rovnako ako aj zamedziť opakovaniu takých nepriaznivých dopadov, aké sme pocítili počas finančnej krízy. Za doposiaľ najväčšiu harmonizáciu účtovníctva a výkazníctva tejto oblasti môžeme označiť vydanie štandardu IFRS 9 – *Finančné nástroje*, ktorý vstúpil do platnosti v roku 2018.

Diplomová práca prezentuje a analyzuje vývoj účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v slovenskom bankovom sektore v porovnaní s vývojom ostatných európskych krajín, a taktiež sa zaoberá dopadmi, ktoré priniesli jednotlivé zmeny právnej legislatívy ich účtovania a vykazovania.

1 Súčasný stav riešenej problematiky

Problematiku zlyhaných úverov možno považovať za veľmi dôležitú, nakoľko je súčasťou kreditného rizika banky, a toto riziko je pre banky najväčšie spomedzi finančných rizík. Nato, aby boli banky zdravé a prosperovali je nutné efektívne hodnotiť oblasť zlyhaných úverov. V minulosti problémom bolo to, že každá európska krajina si pojem zlyhané úvery rovnako ako aj spôsob, ako s nimi nakladať vysvetľovala po svojom, používala odlišnú terminológiu a metódy na ich riadenie. V súčasnosti už existuje legislatíva, ktorá sa snaží túto oblasť harmonizovať v rámci Európy. Avšak, názory na to, ako zaobchádzať so zlyhanými úvermi, tak aby predstavovali čo najmenšie riziko v bankovom sektore sa aj v súčasnosti líšia. Dokazujú to stále nové analýzy a štúdie, ktoré vedú vždy poukázať na nedostatky v súčasnom ponímaní a riadení zlyhaných úverov.

1.1 Charakteristika zlyhaných úverov

Vo všeobecnosti môžeme považovať za zlyhané úvery také úvery, ktoré dlžníci nie sú schopní splácať, respektíve sú v omeškaní s ich splácaním. Takéto úvery pre banky predstavujú kreditné riziko¹. Vysoký podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch je problematický, pretože môže spôsobiť nepriaznivé zmeny v súvahe bánk. Konkrétne sa mení štruktúra majetku a záväzkov. A to tak, že ak banke narastajú problémové úvery, je nutné vytvárať opravné položky, ktoré navyšujú záväzky a súčasne zvyšujú aj náklady. To má nepriaznivý vplyv nielen na výsledok hospodárenia banky, ale napríklad aj na poskytovanie nových úverov v budúcnosti, čo sa v konečnom dôsledku môže negatívne odzrkadliť na ekonomickom vývoji krajiny (Anil Ari a kol., September 2021). Podmienky definovania takýchto úverov ako aj ich riadenie prešlo počas posledných dekád viacerými úpravami a zmenami.

Nato, aby boli vyhotovené účinné postupy ako riadiť zlyhané úvery, bolo potrebné analyzovať determinanty, ktoré ich ovplyvňujú. Analýza I. Szarowskej skúmala vplyv makroekonomických ukazovateľov na zlyhané úvery v krajinách strednej a východnej Európy počas rokov 1999 až 2015. Autorka zistila, že najsilnejší vplyv na zlyhané úvery má nezamestnanosť. Ale významný vplyv má aj inflácia či úrokové sadzby. Zmeny v nezamestnanosti, inflácii či úrokových sadzbách mali najväčší dopad s časovým oneskorením 1 rok. To znamená, že ak v krajine nastane významná zmena v niektorom

¹ Kreditné riziko alebo úverové riziko možno definovať ako jedno z najväčších rizík pre komerčné banky. Ide o možnosť, že dlžník nebude schopný plniť načas alebo dokonca vôbec svoje záväzky vyplývajúce z úverového vzťahu k veriteľovi.

z týchto ukazovateľov, tak na zlyhaných úveroch sa to odzrkadlí približne o rok neskôr (Irena Szarowska, November 2021).

K odlišným výsledkom dospela dvojica autorov štúdie zameranej tiež na makroekonomické ukazovatele, ktoré ovplyvňujú zlyhané úvery. Rovnako ako predošlá analýza, aj táto skúmala krajiny strednej a východnej Európy, avšak v rámci rokov 2006 až 2013. Prekvapivo, v ich štúdiách vyšla inflácia ako štatisticky nevýznamný ukazovateľ. Tiež dospeli k záveru, že krajiny s rozvinutým finančným trhom majú menšiu mieru zlyhaných úverov. Takisto zistili, že medzi hrubým domácim produktom (ďalej len HDP) a úrovňou zlyhaných úverov existuje negatívna korelácia. (Svetozar Tanasković a Maja Jandrić, November 2021)

V. Makri a kol. sledovali makroekonomické ukazovatele v časovom horizonte od roku 2000 do roku 2008. Prišli k podobným záverom ako predošlé štúdie. Najsilnejšie korelácie zaznamenali medzi zlyhanými úvermi a nezamestnanosťou a tiež medzi zlyhanými úvermi a HDP. Autori tiež dodali, že nielen makroekonomické faktory ovplyvňujú zlyhané úvery, ale aj vnútorné bankové faktory ako napríklad miera zlyhaných úverov z minulých období alebo rentabilita vlastného kapitálu (ROE) (Vasiliki Makri a kol., November 2021).

Nižšie v tabuľke sa nachádza prehľad ekonomických determinantov, ktoré ovplyvňujú zlyhané úvery najviac. V prípade, ak medzi determinantom a zlyhanými úvermi existuje pozitívna, resp. priama korelácia, znamená to, že ak sa tento determinant zvýši, navýši sa aj objem zlyhaných úverov. Naopak, ak hovoríme o negatívnej, resp. nepriamej korelácii, zvýšenie determinantu spôsobí pokles objemu zlyhaných úverov.

Tabuľka č. 1: Prehľad najdôležitejších ekonomických determinantov, ktoré ovplyvňujú zlyhané úvery v bankách

Ekonomický determinant	Korelácia
Nezamestnanosť	Pozitívna korelácia
HDP	Negatívna korelácia
Inflácia	Pozitívna korelácia
Úrokové sadzby	Pozitívna korelácia
Rozvinutosť finančného trhu	Negatívna korelácia

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe uvedených štúdií konštatujeme, že makroekonomický vývoj má veľký vplyv na zlyhané úvery. Medzi najčastejšie vyskytované makroekonomické faktory v rôznych analýzach patrí určite nezamestnanosť a HDP. Pri niektorých determinantoch, ako napríklad inflácia, sa samotní autori štúdií nevedia jednoznačne zhodnúť. Zdravé a prosperujúce banky, ktorým sa darí dlhodobo ponížovať svoje náklady a navyšovať zisk, majú oveľa menší problém so zlyhanými úvermi ako tie, v ktorých sa vyskytujú určité ekonomické problémy.

1.1.1 Právna úprava zlyhaných úverov

Problematika zlyhaných úverov v bankovom sektore v Slovenskej republike sa v súčasnosti riadi najmä Medzinárodnými účtovnými štandardmi (ďalej len IAS) a Medzinárodnými štandardmi finančného vykazovania (ďalej len IFRS), konkrétne IFRS 9 – *Finančné nástroje*, IAS 32 – *Finančné nástroje: vykazovanie* a IFRS 7 – *Finančné nástroje: zverejňovanie*. IFRS 9 – *Finančné nástroje* je z nich najnovší, do platnosti vstúpil v roku 2018 a nahradil IAS 39 – *Finančné nástroje: účtovanie a oceňovanie*. Od roku 1973 až do roku 2001 vydával IAS Výbor pre medzinárodné účtovné štandardy (IASC). Od roku 2001 prevzala zodpovednosť za tieto štandardy Rada pre medzinárodné účtovné štandardy (IASB).

V roku 2016 bol publikovaný článok, ktorý upozorňoval na absenciu univerzálnej spoločnej medzinárodnej regulácie zlyhaných úverov. Ako dôkaz uviedol rôzne odchýlky v chápaní zlyhaných úverov medzi jednotlivými krajinami. Autori vo svojich záveroch naznačili, že možným riešením by mohlo byť vytvorenie harmonizovanej legislatívy, podľa ktorej by banky mali myslieť aj v takzvaných dobrých časoch na zlyhané úvery. A to prostredníctvom vytvárania rezerv (David Bholat a kol., November 2021). O dva roky neskôr vstúpil do platnosti štandard IFRS 9, ktorý možno považovať za doposiaľ najväčšiu harmonizáciu účtovnej legislatívy týkajúcej sa problematiky zlyhaných úverov na území Európy.

Hlavným dôvodom, prečo IFRS 9 nahradil IAS 39 bolo to, že IAS 39 vychádzal z modelu už vzniknutej straty, zatiaľ čo IFRS 9 pracuje s modelom očakávanej straty. A teda, základným cieľom úpravy znehodnotených finančných nástrojov (v našom prípade zlyhaných úverov) bolo premietnutie strát v dôsledku kreditného rizika do výsledku hospodárenia ešte predtým než k nim príde. Podľa D. Dvořákovkej tvorcovia štandardu IFRS 9 vychádzajú z toho, že by sa riziko nezaplatenia malo zväžiť a zachytiť v účtovníctve už

v momente rozpoznania aktíva, rovnako ako sa priebežne zachytávajú výnosy, napríklad úroky, z týchto finančných aktív. Štandard vyžaduje účtovanie pravdepodobných očakávaných strát s využitím opravných položiek na zachytenie zníženia hodnoty. (D. Dvořáková, 2017, str. 231)

Významnou zmenou, ktorá sa aplikovala v IFRS 9 je rozlišovanie znehodnotenia úverov. IFRS 9 začal aplikovať 3 stupne rozlišovania zlyhania úverov, zatiaľ čo IAS 39 nekládol veľký dôraz na detailnejšie členenie úverov. Kritéria členenia IFRS 9 do jednotlivých stupňov znehodnotenia vychádzajú jednak z objektívneho posúdenia, či už úverov alebo úverových dlžníkov, avšak aj zo subjektívnych úsudkov tej ktorej banky. Pre banky sú rizikové úvery, ktoré sa nachádzajú v stupni 2 a 3. Stupeň 1 predstavujú úvery, pri ktorých nebolo zaznamenané významné zvýšenie úverového rizika. Stupeň 2 zahŕňa také úvery, pri ktorých došlo k výraznému zvýšeniu úverového rizika, na základe objektívneho posúdenia ide o pohľadávky banky s omeškaním splátky viac ako 30 dní. V stupni č. 3 sa nachádzajú bankové pohľadávky po splatnosti viac ako 90 dní, pri ktorých zároveň platí pravdepodobnosť, že dlžník neuhradí celý svoj záväzok voči banke bez realizácie kolaterálu. (F. Restoy and R. Zamil, Február 2022)

Tabuľka č. 2: Porovnanie vnímania znehodnotenia úverov podľa IAS 39 a IFRS 9

IAS 39	Výkonné úvery (performing loans)		Zlyhané úvery (non-performing loans)
IFRS 9	Stupeň 1 Výkonné úvery (performing loans)	Stupeň 2 Nedostatočné výkonné úvery (underperforming loans)	Stupeň 3 Zlyhané úvery (non-performing loans)

Zdroj: vlastné spracovanie

Okrem IFRS a IAS zasahujú do právnej úpravy aj iné inštitúcie. Bazilejský výbor schválil v roku 2010 v poradí už tretiu Bazilejskú dohodu – Bazilej III, ktorá okrem iného navrhla aj pravidlá pre globálnu harmonizáciu účtovníckych pravidiel (Miroslav Szpyrc, Daniel Novota, September 2021). Hlavným cieľom Bazilej III je posilnenie bezpečnosti bankového sektora, zatiaľ čo IFRS a IAS sa snažia o harmonizáciu účtovnej legislatívy v rámci Európskej únie. Napriek tomu, že bazilejské dohody a IFRS/IAS slúžia na odlišné účely, snahou oboch ich vydávajúcich autorít je dosiahnuť vzájomnú konzistentnosť.

V rámci Slovenskej republiky to môžu byť aj opatrenia Národnej banky Slovenska (ďalej len NBS), ktoré však musia byť v súlade s požiadavkami IFRS a IAS.

P. K. Ozilli skúmal 82 bánk z Európy, Ázie, USA a Afriky. Vo svojej štúdii zistil, že Bazilej III, ktorý je záväzný pre všetky banky pôsobiace v krajinách Eurozóny a musel byť

postupne zavedený medzi rokmi 2013 až 2019, viedol k poklesu objemu zlyhaných úverov len v rozvíjajúcich sa krajinách. V rozvinutých ekonomikách táto regulácia nemala vplyv na objem zlyhaných úverov. P. K. Ozilli analyzoval tiež skutočnosť, ako a či vôbec môže manažment banky svojimi rozhodnutiami ovplyvniť vývoj súvahy banky tak, aby minimalizoval veľkosť zlyhaných úverov. Výsledky jeho analýzy dospeli k záveru, že manažéri bánk limitujú veľkosť objemu zlyhaných úverov prostredníctvom rezerv na straty z úverov a ďalšieho úverového vývinu. Podobne ako pri Bazilejskej regulácii, aj v tomto prípade sa správanie manažérov líši. Inak sa správajú banky v rozvinutých a inak v rozvojových krajinách. Pre rozvojové krajiny platí, že obmedzia respektíve poskytnú menej úverov, ak očakávajú nárast zlyhaných úverov vo svojej ekonomike. No v prípade rozvinutých krajín negatívne predikcie zlyhaných úverov nemajú vplyv na objem poskytnutých úverov (P. K. Ozilli, November 2011). Druhý nástroj – tvorba rezervy na straty z úverov sa používa na základe zásady opatrnosti. Ak banka skonštatuje, že ekonomika sa dostáva do recesie a v nasledovnom účtovnom období je pravdepodobnosť, že hodnota zlyhaných úverov sa zvýši, tak vytvorí v súčasnom účtovnom období rezervu v sume odhadovanej straty, ktorá sa zaúčtuje do nákladov. V konečnom dôsledku to znamená, že za aktuálne účtovné obdobie sa síce zvýšia náklady, čo sa odzrkadlí aj na výsledku hospodárenia (nižší zisk alebo vyššia strata). Avšak v nasledujúcom účtovnom období, ak nastane nárast zlyhaných úverov, straty nebudú až také vysoké, pretože sme s tým v predchádzajúcom účtovnom období rátali a vytvorili si rezervu, ktorú teraz budeme čerpať. Čerpanie rezervy sa neúčtuje na výsledkových účtoch (účty nákladov a výnosov), čiže ak bola reálna strata vo výške vytvorenej rezervy, výsledok hospodárenia skutočnosť o čerpaní rezervy neovplyvní.

1.1.2 Pravidlá pre účtovanie zlyhaných úverov v Slovenskej republike

Vychádzajúc z IFRS 9 vyplýva, že ku zhoršeniu kreditného rizika dochádza vtedy, ak je dlžník viac ako 30 dní po splatnosti. Avšak, k zlyhaniu dlžníka prichádza až vtedy, ak je pohľadávka po splatnosti viac než 90 dní. Zvýšenie úverového rizika je možné posudzovať buď individuálne alebo pre určitú skupinu finančných nástrojov. Pri zlyhaných úveroch si môžeme vytvoriť napríklad skupiny zlyhaných spotrebných úverov, zlyhaných hypotekárnych úverov, zlyhaných podnikateľských úverov.

Účtovná jednotka by mala porovnať kreditné riziko individuálneho finančného nástroja, respektíve skupiny, ktoré bolo zistené pri vzniku aktíva s kreditným rizikom k poslednému dňu účtovného obdobia. Ak sa hodnota kreditného rizika síce zvýši, ale aj tak

je možné toto riziko stále považovať za nízke, účtovná jednotka nemusí účtovať zníženie hodnoty finančného nástroja nad úroveň zníženia hodnoty, ktoré je pravdepodobné v nasledujúcich dvanástich mesiacoch. Pri odhade pravdepodobnosti, že dlžník svoje záväzky neuhradí by mala účtovná jednotka vychádzať z minulých udalostí, zo súčasných podmienok dlžníka, a ak je to možné prihliadať aj k informáciám, ktoré indikujú budúci vývoj. V prípade, že k poslednému dňu účtovného obdobia sa zistí, že aktívum je znehodnotený, a nebolo ako znehodnotený nadobudnutý, zníženie hodnoty predstavuje rozdiel medzi účtovnou hodnotou aktíva a súčasnou hodnotou odhadnutých budúcich peňažných tokov, diskontovaných pôvodnou efektívnou úrokovou mierou. Ku každému nasledujúcemu poslednému dňu účtovného obdobia bude účtovná jednotka túto hodnotu upravovať podľa aktuálneho stavu kreditného rizika. Hodnota finančného aktíva sa v prípade priaznivého stavu úverového rizika môže aj zvýšiť (D. Dvořáková, 2017, str. 225).

M. Schwarzová uvádza vo svojej publikácii tiež opatrenie NBS o evidencii majetku a záväzkov bánk a pobočiek zahraničných bánk, podľa ktorého sa peňažná pohľadávka banky spolu s jej príslušenstvom, ktorá vznikla pri výkone bankovej činnosti, pri znehodnotení zatrieduje do stanovených skupín, pričom pri posúdení výšky znehodnotenia sa uplatňuje individuálny alebo kolektívny prístup. V zmysle uvedeného opatrenia sa individuálne posudzované pohľadávky delia na (M. Schwarzová, 2009, str. 133):

- pohľadávky bez identifikovaného znehodnotenia,
- pohľadávky so zníženou hodnotou.

Pohľadávky oceňované na portfóliovom základe sa členia na (Členenie úverov z hľadiska hodnotenia ich kvality. Zlyhané úvery, NBS, október 2021):

- významné,
- nevýznamné.

Pohľadávky so zníženou hodnotou sa ďalej členia:

- vo výške znehodnotenia menej ako 20 %,
- vo výške znehodnotenia viac ako 20 %, avšak nie viac ako 50 %,
- vo výške znehodnotenia viac ako 50 %, avšak nie viac ako 95 %,
- vo výške znehodnotenia viac ako 95 %.

Z časového hľadiska sa takéto pohľadávky podľa opatrenia NBS rozdeľujú na:

- s omeškaním do 30 dní,
- s omeškaním od 31 dní do 90 dní,
- s omeškaním od 91 dní do 180 dní,
- s omeškaním od 181 dní do 360 dní,
- s omeškaním viac ako 361 dní.

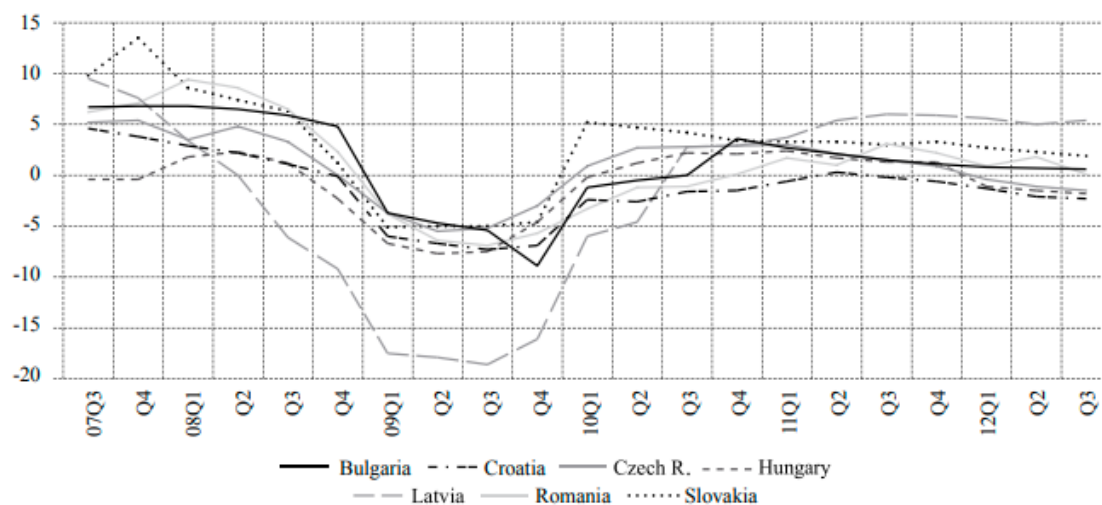
Banky vytvárajú účty pre znehodnotené pohľadávky, na ktorých účtujú operácie vyplývajúce z výsledku posúdenia a výšky znehodnotenia úverovej pohľadávky. Za zlyhanú pohľadávku NBS považuje takú pohľadávku, ktorá je v omeškaní viac ako 90 dní alebo ak banka usúdi, že dlžník si nesplní svoj záväzok voči banke bez toho, aby prišlo k realizácii zabezpečenia. Obe možnosti sú v súlade s nadnárodnou účtovnou legislatívou. Každá banka posudzuje pohľadávky na základe vlastného zisťovania pravdepodobnosti zlyhania, pravdepodobnosti straty v nadväznosti na vývoj týchto pohľadávok v predchádzajúcich rokoch a tiež na základe výsledkov zo štatistických modelov. Po posúdení pohľadávky banka vypočíta potrebu tvorby opravnej položky pre individuálne alebo portfóliovo posudzované úverové pohľadávky. (M. Schwarzová, 2009, str. 134).

Podmienky pre identifikáciu zlyhaných úverov sa časom menili. To, ako NBS v súčasnosti definuje zlyhanú pohľadávku sme už uviedli vyššie. Toto znenie platí od januára 2009. Pred rokom 2009 sa ako zlyhaná pohľadávka vykazoval majetok, pri ktorom banka identifikovala znehodnotenie viac ako 50 % alebo, ak bol dlžník v omeškaní so splácaním viac ako 90 dní (NBS, Október 2021).

1.1.3 Vplyv ekonomickej recesie na zlyhané úvery

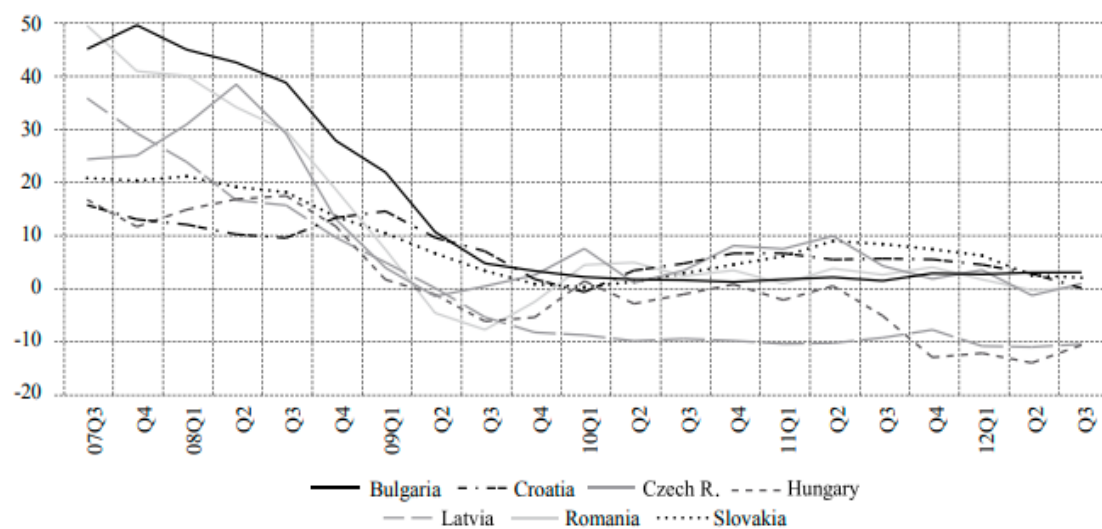
B. Škarica vydal publikáciu venovanú zlyhaným úverom v nasledovných krajinách: Bulharsko, Chorvátsko, Maďarsko Lotyšsko, Rumunsko, Česká republika a Slovensko. Autor sledoval priebeh zlyhaných úverov v daných krajinách od roku 2007 do roku 2012. Dospel k záverom, že finančná kríza je spúšťačom nárastu zlyhaných úverov. Tvrdí, že finančná kríza negatívne ovplyvňuje HDP krajiny, nezamestnanosť a infláciu. Tieto determinanty majú potom za následok jednak pokles v poskytovaní nových úverov bánk, ale aj nárast v počte zlyhaných úverov. HDP, nové poskytnuté úvery a zlyhané úvery sú zobrazené na nasledovných grafoch (Bruno Škarica, December 2021):

Graf č. 1: Vývoj reálneho HDP v sledovaných krajinách od roku 2007 do roku 2012

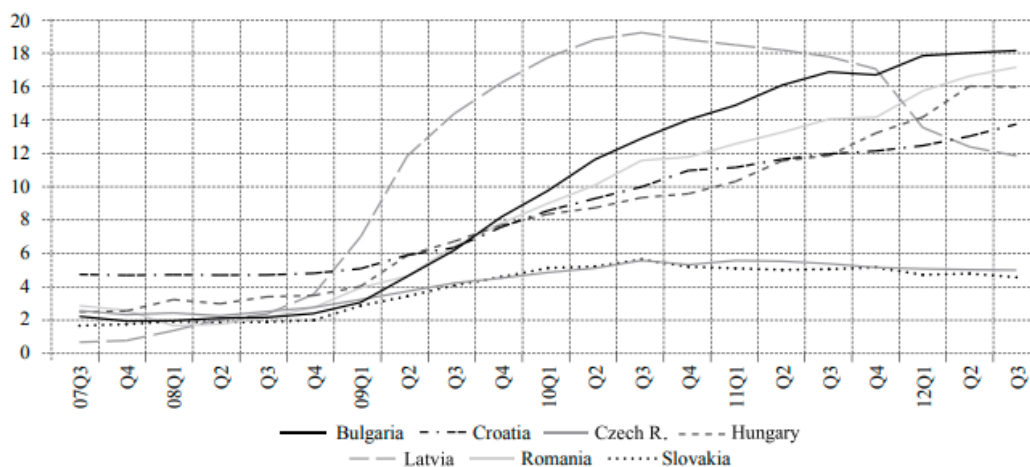
Zdroj: Determinants of non-performing loans in Central and Eastern European countries, Bruno Škarica, 2013

Graf č. 2: Vývoj novo poskytnutých úverov bankami v sledovaných krajinách od roku 2007 do roku 2012

Zdroj: Determinants of non-performing loans in Central and Eastern European countries, Bruno Škarica, 2013

Graf č. 3: Vývoj zlyhaných úverov v sledovaných krajinách od roku 2007 do roku 2012

Zdroj: Determinants of non-performing loans in Central and Eastern European countries, Bruno Škarica, 2013

Vo všetkých krajinách možno sledovať takmer identické správanie. Značný pokles HDP medzi rokmi 2008 až 2010 je sprevádzaný poklesom novovzniknutých úverov. Na zlyhaných úveroch sa tento nepriaznivý efekt objavil s približne ročným oneskorením, v roku 2009 boli zachytené prírastky zlyhaných úverov vo všetkých krajinách. V roku 2010 každá sledovaná krajina nadobudla kladné hodnoty pre reálny HDP. No novovzniknuté úvery sa po roku 2010 menili len mierne a už nenadobudli také hodnoty ako pred finančnou krízou. Podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch rapídne vzrástol v roku 2009 a tento rastúci trend pokračoval vo všetkých sledovaných krajinách až do roku 2011, kedy niektoré krajiny zaznamenali pokles podielu zlyhaných úverov. Čo sa týka Slovenskej republiky, môžeme skonštatovať, že na rozdiel od ostatných krajín počas sledovaného obdobia vykazovala priaznivé hodnoty v každej sledovanej kategórii. Pred finančnou krízou Slovensko dosahovalo najvyššiu mieru rastu, počas krízy malo najmenší prepád HDP. Novovzniknuté úvery zaznamenali síce pokles, ale nie tak rapidný ako napríklad v prípade Bulharska. A pri zlyhaných úveroch si dokázalo udržať najnižšiu mieru zlyhaných úverov, pričom táto miera za celé sledované obdobie nepresiahla hranicu 6 %.

1.1.3 Mimoriadna právna úprava v dôsledku COVID – 19: Lex corona

Na jar 2020 bol vydaný Národnou radou Slovenskej republiky nový Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 s platnosťou od 04. 04. 2020,

nazývaný aj Lex corona. Tento zákon umožňuje okrem iného aj odklad splátok pre fyzické osoby rovnako ako aj pre malých podnikateľov² a fyzické osoby - podnikateľov.

Kľúčové pravidlá, týkajúce sa odkladu splátok:

- dlžníci musia o odklad splátok požiadať;
- týka sa to tzv. splátkových úverov, čiže kde sú určené pravidelné opakované mesačné splátky;
- možnosť odkladu splátok až na 9 mesiacov pri úvere v banke;
- o odklad splátok toho istého úveru sa dá požiadať iba raz;
- odklad splátok neznamena ich odpustenie, konečná splatnosť úveru sa predĺži o dobu odkladu;
- ku dňu žiadosti nesmie mať dlžník omeškanie úveru dlhšie ako 30 dní;
- banka má povinnosť informovať o prijatí / zamietnutí odkladu splátok do 30 dní.

Odklady splátok v zmysle zákona Lex corona nesmú mať vplyv na kreditnú bonitu klienta. Tento postup určil Európsky orgán pre bankovníctvo (ďalej len EBA). Na základe vydaného nariadenia aj banky pôsobiace na Slovensku museli účtovať a vykazovať takéto odklady vo svojich účtovných softvéroch zvlášť, aby sa táto skutočnosť nezaevidovala v úverovom registri. Po skončení odkladu splátok v zmysle zákona Lex corona, táto skutočnosť nemôže ovplyvniť možnosť čerpať ďalší úver v budúcnosti, pretože nebude o ňom záznam v úverovom registri. (NBS, Október 2021).

Dlžníci si mohli svoje splátky za podmienok ustanovených týmto zákonom odložiť do 31. 12. 2020, následne vláda Slovenskej republiky predĺžila túto dobu do 31. 03. 2021, nakoľko v krajine bola stále vyhlásená mimoriadna situácia. V súčasnosti je síce možné požiadať o odklad splátok, no banky už môžu prihliadať na takýto odklad splátok ako na príznak zlyhania, zníži sa kreditná kvalita dlžníka a zároveň to bude pôsobiť ako negatívna informácia v úverovom registri, čo môže mať zlý vplyv na úvery v budúcnosti. Ministerstvo financií uviedlo informáciu, že k 21. 01. 2021 možnosť odkladu splátok využilo 134 132 klientov, väčšina z nich požiadala o odklad v apríli a máji 2020. Za normálnych okolností

² Podľa § 30i zákona č. 67/2020 Z. z sa malým podnikateľom rozumie podnikateľ, ktorý k 31. decembru roka, ktorý predchádza roku, v ktorom sa podáva žiadosť o odklad splácania úveru, zamestnáva menej ako 250 osôb, ktorého ročný obrat nepresahuje 50 000 000,00 € alebo celková suma majetku nepresahuje 43 000 000,00 €.

by banky účtovali o zlyhaných úveroch, avšak pre vydané mimoriadne opatrenia tak urobiť nesmeli. (Ministerstvo financií SR, Október 2021).

1.2 Charakteristika opravných položiek

Majetok banky sa pravidelne preceňuje. Ak nastane znehodnotenie majetku spojené so znížením jeho hodnoty je nutné vytvoriť opravné položky. Takéto znehodnotenie nastáva vtedy, ak banka zistí na základe dostupných informácií, že nebude schopná vymôcť celkovú súčasnú hodnotu dlžnej sumy od daného dlžníka alebo z danej transakcie. V literatúre od M. Schwarzovej sa uvádza, že opravné položky sa v bankách tvoria (M. Schwarzová, 2009, str. 37):

- k pohľadávkam z finančných činností (poskytnuté úvery, poskytnuté vklady...);
- k pohľadávkam z nefinančných činností (pohľadávky z dodávateľsko-odberateľských vzťahov...);
- k cenným papierom držaným do splatnosti;
- k investíciám v dcérskych a pridružených spoločnostiach;
- k hmotnému a nehmotnému majetku.

Naopak, opravné položky sa netvoria:

- na zvýšenie hodnoty aktív nad výšku ocenenia v účtovníctve;
- k záväzkom;
- k aktívam oceňovaným reálnou hodnotou;
- k aktívam, na ktoré sa vzťahuje zabezpečovací derivát, ak je zabezpečená hodnota rovnaká prípadne vyššia ako ocenenie aktíva v účtovníctve.

Pri tvorbe opravných položiek je nutné brať do úvahy aj zabezpečenie úveru. V prípade, že hodnota zabezpečenia úverovej pohľadávky je väčšia alebo aspoň rovná hodnote znehodnotenia, opravná položka sa nevytvára. V opačnom prípade, teda ak hodnota znehodnotenia pohľadávky prevyšuje hodnotu zabezpečenia úveru, opravná položka sa tvorí v sume rozdielu týchto dvoch položiek. Úvery môžu byť zabezpečené napríklad termínovaným vkladom, zárukou od inej banky, cennými papiermi, záložným právom k nehnuteľnosti (M. Schwarzová, 2009, str. 37). Európska centrálna banka (ďalej len ECB) v snahe predísť stratám z problémových úverov tiež prijala rôzne opatrenia a mechanizmy.

Podľa zabezpečovacieho mechanizmu prvého piliera, ktorý sa vzťahuje na všetky banky v Európskej únii a platí pre úvery poskytnuté od 26. apríla 2019, časový priebeh krytia zlyhaných úverov závisí od toho, či je úver krytý alebo nie. Ak je úver, ktorý bol klasifikovaný ako problémový, nezabezpečený, banka ho musí v plnej miere kryť respektíve vytvoriť opravné položky v hodnote 100% najneskôr do troch rokov. Problémové zabezpečené úvery musia byť plne kryté do siedmich až deviatich rokov (ECB, Október 2021).

1.3 Vykazovanie zlyhaných úverov

Vykazovanie ako také je upravené najmä v IFRS 7 – *Finančné nástroje: zverejňovanie*. Tento štandard obsahuje požiadavky na zverejnenie informácií o finančných nástrojoch a s nimi spojenými rizikami v rámci účtovnej závierky, čiže upravuje, čo presne majú obsahovať jednotlivé finančné výkazy. Nadväzuje na IFRS 32 – *Finančné nástroje: prezentácia* a IFRS 9 – *Finančné nástroje*. Cieľom IFRS 7 – *Finančné nástroje: zverejňovanie* je, aby zverejnené informácie o finančných nástrojoch banky umožnili zhodnotiť vplyv týchto finančných nástrojov na finančnú situáciu a finančnú výkonnosť banky, a samozrejme posúdiť riziká spojené s týmito finančnými nástrojmi. IFRS 7 – *Finančné nástroje: zverejňovanie* sa zameriava hlavne na tieto tri typy rizík:

- trhové riziko – pri ktorom reálna hodnota alebo budúce peňažné toky finančného nástroja môžu kolísať z dôvodu zmien trhových cien;
- riziko likvidity – na základe ktorého, môže mať banka problémy s plnením svojich záväzkov voči druhej strane;
- úverové, respektíve kreditné riziko – ktoré plynie z toho, že jedna strana spôsobí druhej strane finančnú stratu tým, že nesplátí svoj záväzok.

Pri vyššie vymenovaných rizikách sa požaduje zverejnenie informácií tak kvalitatívnych ako aj kvantitatívnych. V rámci kvalitatívnych informácií má banka popísať mieru jednotlivých rizík, spôsoby ich vzniku, ciele a metódy riadenia rizík a metódy ocenenia rizík. Pokiaľ nastala zmena oproti minulému účtovnému obdobiu, napr. banka zmení metódu ocenenia rizík, je nutné na túto skutočnosť upozorniť. Kvantitatívne informácie by mali reprezentovať konkrétnu mieru rizík, ktorým bola banka vystavená v priebehu účtovného obdobia.

Finančné aktíva po splatnosti alebo so zníženou hodnotou spadajú pod kategóriu úverového rizika. IFRS 7 – *Finančné nástroje: zverejňovanie* požaduje zverejnenie informácií ako dlho sú tieto jednotlivé aktíva po splatnosti. Vhodné je rozčleniť pohľadávky po splatnosti do časových pásiem, avšak voľba pásiem je na rozhodnutí samotnej banky (D. Dvořáková, 2017, str. 231).

NBS vydala Opatrenie č. 8/ 2021 o predkladaní výkazov bankami, pobočkami zahraničných bánk, obchodníkmi s cennými papiermi alebo pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na štatistické účely, podľa ktorého sú banky povinné podávať mesačné výkazy o úveroch na mesačnej báze, vždy do 10. pracovného dňa nasledovného mesiaca. Tento výkaz okrem iného obsahuje aj informácie o tom ako sa zmenila kreditná kvalita úverov, konkrétne v akej výške sa úvery v tej ktorej banke presunuli zo štandardných do zlyhaných alebo naopak, zo zlyhaných naspäť medzi štandardné.

Autorka M. Schwarzová popisala vo svojej literatúre vykazovanie znehodnotených finančných nástrojov medzi bankou a klientmi v podmienkach Slovenskej republiky. Tvrdí, že znehodnotené a zlyhané úvery, ktoré banky poskytli klientom predstavujú aktívum bilancie komerčných bánk a sú súčasťou údajov v položke „*Finančné nástroje – Pohľadávky voči klientom*“ (Príloha č. 1). Výnosové úroky z takýchto finančných operácií možno nájsť vo Výkaze ziskov a strát a sú súčasťou položky „*Čisté úrokové výnosy*“, konkrétne „*Výnosy z ostatných úrokov*“ (Príloha č. 2). Vo Výkaze ziskov a strát sa tiež vykazujú poplatky, ktoré klienti platia, a sú súčasťou položky „*Čistý neúrokový výnos*“, konkrétne „*Výnosy z poplatkov a provízií*“ (Príloha č. 2). Vytvorené opravné položky banky môžu vykazovať dvoma spôsobmi:

- vytvorená opravná položka je súčasťou aktív banky a tvorí mínusovú položku v časti „*Finančné nástroje – Pohľadávky voči klientom*“ (Príloha č. 1);
- vytvorená opravná položka je samostatná položka v bilancii banky v aktívach (Príloha č. 1) a súčasne tvorí nákladovú položku „*Čistá tvorba rezerv a opravných položiek*“ vo Výkaze ziskov a strát (Príloha č. 2).

Prvá možnosť znižuje celkovú výšku poskytnutých úverov klientom v bilancii banky, poníža aktíva a teda celkový majetok banky. Druhá možnosť nespôsobuje zmeny

v majetku banky, ale zvyšuje náklady, čo sa v konečnom dôsledku môže odzrkadliť na nižšom zisku, respektíve vyššej strate banky (M. Schwarzová, 2017, str. 71).

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom diplomovej práce je posúdiť vývoj účtovných princípov v rámci IFRS / IAS zaoberajúcich sa zlyhanými úvermi v bankovom sektore Slovenskej republiky a zhodnotiť dopady spojené so spôsobom účtovania a vykazovania týchto zlyhaných úverov od čias novodobej finančnej krízy z roku 2008. Na splnenie hlavného cieľa sme stanovili čiastkové ciele, ktorými sú:

- priblížiť proces riadenia zlyhaných úverov prostredníctvom praktického príkladu v konkrétnej vybranej banke;
- analyzovať účtovanie a vykazovanie zlyhaných úverov v Slovenskej republike v čase novodobej finančnej krízy;
- poukázať na jednotlivé dopady účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v čase novodobej finančnej krízy;
- vysvetliť podstatu a princíp harmonizácie právnej úpravy účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v rámci Európskej únie;
- analyzovať vplyv harmonizácie právnej úpravy účtovania a vykazovania zlyhaných úverov na banky v Európskej únii, s upriamením pozornosti na slovenský bankový sektor;
- charakterizovať nové zmeny v účtovaní a vykazovaní zlyhaných úverov spôsobené mimoriadnou právnou úpravou Lex corona;
- poukázať na dopady zmien v oblasti účtovania a vykazovania zlyhaných úverov, ktoré priniesla právna úprava Lex corona;
- analyzovať a porovnať vývoj zlyhaných úverov v európskych krajinách počas pandémie Covid 19.

Objektom skúmania diplomovej práce bolo účtovanie a vykazovanie zlyhaných úverov podľa aktuálne platných medzinárodných štandardov finančného vykazovania, s upriamením pozornosti najmä na IFRS 9 – *Finančné nástroje*. Pri písaní diplomovej práce sme vychádzali z domácich, ale aj zahraničných odborných kníh a článkov. Nutnosťou bolo pracovať s právnou legislatívou upravujúcou účtovanie a vykazovanie zlyhaných úverov v bankách platnou k 31. 12. 2021. Všetky zdroje sú uvedené v zozname použitej literatúry. Pri spracovaní diplomovej práce sme tiež využili vedomosti a poznatky nadobudnuté počas štúdia.

V časti Výsledky práce a diskusia sme pracovali so štatistickými dátami, ktoré obsahovali súhrnné údaje o úveroch a výsledku hospodárenia bánk pôsobiacich na území Slovenskej republiky na mesačnej báze v časovom horizonte od januára 2007 do januára 2022. Všetky dáta boli získané z webovej stránky Národnej banky Slovenska. Vlastné grafy boli vytvorené pomocou Microsoft Excel, pri výpočte korelačnej matice sme pracovali so štatistickým programom Gretl. Praktický príklad procesu riadenia zlyhaných úverov v konkrétnej vybranej banke bol spracovaný v spolupráci s manažérom odboru Vymáhanie a Reštrukturalizácia úverov vybranej banky, ktorý nám poskytol cenné informácie týkajúce sa tejto problematiky.

Spracované dáta o zlyhaných úveroch z januára 2022 indikujú k nárastu podielu zlyhaných úverov na celkových úveroch. Túto nepriaznivú perspektívu, žiaľ, pre obmedzenosť dát v čase písania práce nebolo možné overiť.

Nato, aby sme naplnili čiastkové ciele sme využili viacero metód skúmania. **Analýzou** sme dokázali rozčleniť komplexnú problematiku na osobitné časti. Ťažiskom práce bola práve analýza vývoja účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v čase. Bolo nutné zadefinovať pojmy, s ktorými budeme v práci ďalej pracovať, vysvetliť spôsob účtovania a vykazovania jednotlivých právnych predpisov. Poukázať na dopady účtovnej legislatívy platnej jednak v súčasnosti, ale aj tej ktorá bola používaná v minulosti. Pomocou **selekcie** sme z množstva získaných informácií vyčlenili tie, ktoré priamo súviseli s našou problematikou. Dôležitú úlohu zohrala aj **komparácia**, ktorá bola využitá najmä pri porovnávaní zmien vykazovania a účtovania zlyhaných úverov od čias novodobej finančnej krízy po súčasnosť. Prostredníctvom komparácie vývoja zlyhaných úverov na Slovensku so situáciou v európskych krajinách, kde sa aplikujú rovnaké alebo obdobné účtovné princípy a metódy, bolo možné lepšie zhodnotiť aplikáciu štandardu IFRS 9. Vďaka **syntéze** sme pospájali teoretické východiská objasnené v prvej kapitole s praktickými informáciami uvedenými v tretej kapitole, tak, aby tvorili celok.

3 Výsledky práce

Slovenská republika prechádzala v 90. rokoch minulého storočia reformou bankového sektora. Po rozdelení Československa bolo potrebné vytvoriť centrálnu banku Slovenskej republiky, prejsť menovou odlukou či vyprofilovať sústavu komerčných bánk. Po úspešnom zvládnutí bankovej reformy, Slovensko vstúpilo do Európskej únie, o pár rokov neskôr tiež do Eurozóny. Ešte pred samotným vstupom do Eurozóny, musela Slovenská republika v roku 2008 začať čeliť nepriaznivým vplyvom finančnej krízy, ktorá mala obrovský dopad na bankových dlžníkov. Po niekoľkoročnej snahe o uzdravenie slovenskej ekonomiky prišlo obdobie prosperity, ktoré však netrvalo dlho, pretože na prelome rokov 2019 a 2020 musel bankový sektor na Slovensku promptne reagovať na novovzniknuté problémy súvisiace s ekonomickou krízou spôsobenou pandémiou Covid 19.

V nasledujúcej časti sa zameriame na analýzu účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v podmienkach Slovenskej republiky od roku 2008. Zaujíma nás, ako sa toto výkazníctvo formovalo v čase, aké malo dopady jednak na bankových dlžníkov, ale aj na samotné banky. Upriamime pozornosť na dôležitý míľnik v tejto oblasti – aplikáciu IFRS 9 a zhodnotíme jej vplyv na vývoj zlyhaných úverov v Slovenskej republike.

3.1 Praktický príklad procesu riadenia zlyhaných úverov v konkrétnej vybranej banke

Praktické aspekty sú dôležité pre lepšie chápanie tej ktorej problematiky, preto v tejto časti opíšeme proces riadenia zlyhaných úverov, ktorý sa reálne používa v konkrétnej banke pôsobiacej aj na Slovensku. V bankovej skupine UniCredit sa riadeniu zlyhaných úverov venujú najmä dva odbory – odbor účtovníctva/výkazníctva a odbor vymáhania a reštrukturalizácie úverov. Prvý odbor má za úlohu účtovanie a následné vykazovanie zlyhaných úverov podľa aktuálne platných právnych noriem. Druhý menovaný sa zaoberá postupmi pri správe a vymáhaní zlyhaných úverov. Pre správne riadenie zlyhaných úverov dochádza k veľmi úzkej spolupráci týchto dvoch odborov.

Každá banka používa špeciálny bankový softvér. V prípade skupiny UniCredit, ide o bankový informačný softvér CORE02. Tento softvér má viacero modulov, účtovanie prebieha v účtovnom module, ktorý získava vstupy z iných modulov. Účtovanie úverov je vo veľkej miere automatizované, čiže manuálne vstupy sú nutné iba minimálne. Avšak, nie každá oblasť je účtovaná automaticky, v prípade prevádzkového účtovníctva, ktoré zahŕňa napríklad mzdy alebo nájom, je účtovanie vykonávané manuálne.

Čo sa týka periodicity aktualizácie zlyhaných úverov, tak rating klientov je počítaný v samostatnom systéme na dennej báze. Na dennej báze tento systém posiela informácie do CORE02, kde sa aktualizuje aj účtovný stav úverov tiež na dennej báze. Vykazovanie zlyhaných úverov sa deje na mesačnej báze. Tvorba opravných položiek a tiež tvorba rezerv je vytváraná rovnako na mesačnej báze. Banková skupina UniCredit tvorí opravné položky k zlyhaným úverom z dvoch častí:

- Provisions – ide o opravné položky účtované na súvahovej časti (tzv. on balance) evidovanej úverovej pohľadávky, napríklad klasický načerpaný úver.
- Reserves – ide o opravné položky účtované na podsúvahovej časti (tzv. off balance) evidovanej úverovej pohľadávky, napríklad poskytnutá, ale ešte nepotiahnutá banková záruka.

Súčet týchto dvoch hodnôt sa nazýva Allowances a je vnímaný ako opravná položka. Skupina UniCredit uprednostňuje vykazovanie opravných položiek spôsobom, že vytvorená opravná položka je samostatná položka v bilancii banky v aktívach a súčasne tvorí nákladovú položku vo Výkaze ziskov a strát.

Okrem ratingu klientov, banka musí aj aktívne pracovať s makroekonomickými výhľadmi a tieto očakávania zapracováva dvakrát ročne do tzv. Forward Looking Information (ďalej len FLI). FLI zvyšuje alebo znižuje budúcu mieru zlyhania v oblasti výpočtov opravných položiek v portfóliu nezlyhaných úverov. Tým zvyšuje alebo znižuje následne vypočítanú opravnú položku a teda koniec koncov presnejšie oceňuje hodnotu úverového portfólia, taktiež si vytvára tzv. obozretný vankúš pre budúcu zvýšenú mieru zlyhaných úverov a teda aj zvýšené rizikové náklady.

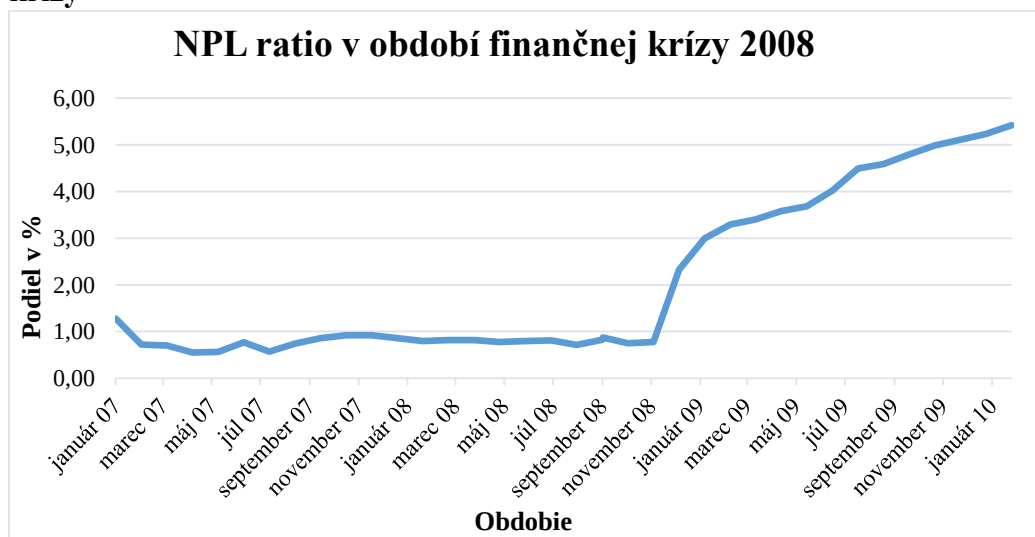
Nakoľko UniCredit na Slovensku pôsobí ako dcérska spoločnosť zahraničnej materskej banky, individuálna účtovná závierka slovenskej pobočky je súčasťou účtovnej závierky materskej banky UniCredit Bank Czech Republik and Slovakia, a. s. Samozrejme, že účtovné závierky sú vykazované podľa IFRS. Avšak na slovenskú pobočku sa vzťahujú regulačné požiadavky NBS a na materskú banku UniCredit Bank Czech Republik and Slovakia, a. s. zasa regulačné požiadavky Českej národnej banky (ďalej ČNB). Slovenská pobočka pripravuje výkazníctvo do NBS podľa požiadaviek NBS, no zároveň materská banka vykazuje „česko-slovenské“ úverové portfólio do ČNB podľa požiadaviek ČNB.

Keďže legislatíva v účtovníctve sa často mení, aj účtovníctvo bánk si vyžaduje neustále sledovanie a prispôsobovanie účtovného systému meniacim sa účtovným podmienkam rovnako ako aj narastajúcim regulatívnym požiadavkám na vykazovanie. Počas pandémie ovplyvnila mimoriadna právna úprava Lex corona vykazovanie zlyhaných úverov. Tento krok mal pozitívny dopad na klientov, respektíve dlžníkov, a zároveň negatívny dopad na banku z dôvodu potreby precenenia úverov v súlade s podmienkami Lex corona, čo znamenalo dočasné zníženie ich hodnoty.

3.2 Vykazovanie a účtovanie zlyhaných úverov v bankách na Slovensku v čase finančnej krízy

Prvé dopady finančnej krízy boli síce zachytené už v roku 2008, no na Slovensku sa jej následky prejavili vo väčšej miere s ročným oneskorením, v roku 2009. Ekonomická recesia v krajine sa odzrkadlila v zhoršení bonity klientov slovenských bánk, čo malo za následok významný prírastok podielu zlyhaných úverov. Na grafe č. 4 môžeme vidieť, že pred vypuknutím tejto krízy sa podiel zlyhaných úverov držal pod hranicou 1 %, avšak na prelome rokov 2008 a 2009 začal tento podiel rapídne narastať, až ku koncu pozorovaného obdobia, t. j. január 2010 dosiahol hodnotu 5,4 %, čo predstavuje nárast o viac ako 4 percentuálne body.

Graf č. 4: Podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch v období finančnej krízy

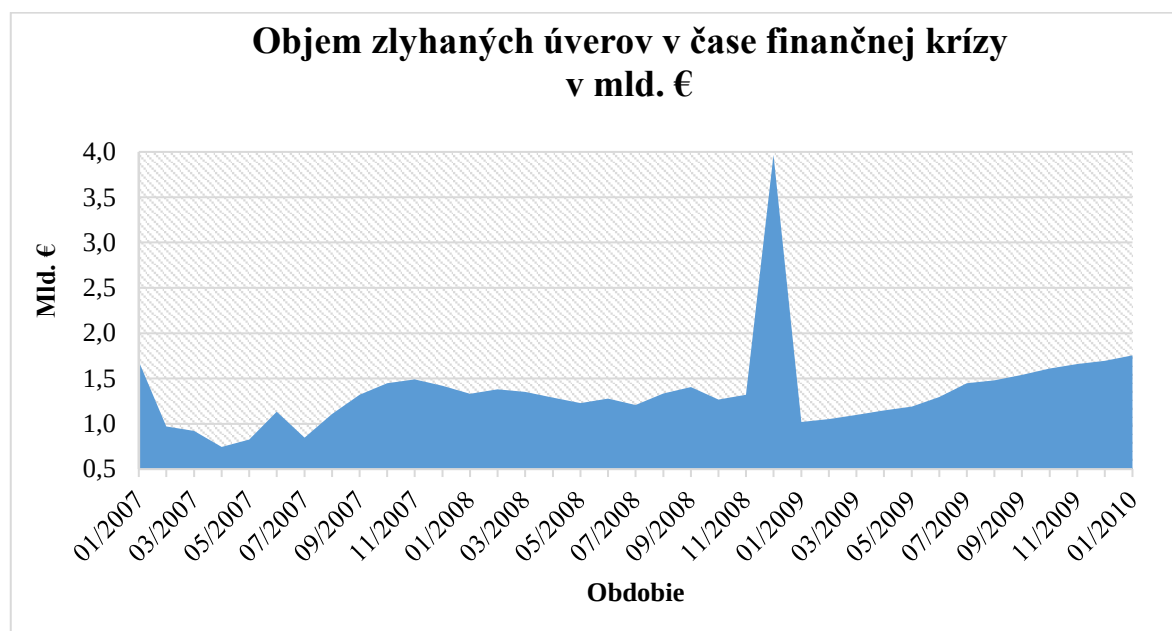

Zdroj: vlastné spracovanie

Vtedajšia právna úprava účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v slovenských bankách bola nastavená tak, že banky mohli účtovať o opravných položkách k zlyhaným

úverom až vtedy, keď nastalo znehodnotenie aktíva. Taktiež si banky nevytvárali žiadne alebo len minimálne rezervy na zlyhané úvery, ktoré by mohli aspoň čiastočne odbremeniť zvýšené náklady spojené so vznikom takejto situácie. Na grafe č. 6 si môžeme všimnúť, že v roku 2007 sa zlyhané úvery pohybovali na úrovni cca 1,5 mld. €, v novembri a decembri 2008 dochádza k enormnému nárastu, a objem zlyhaných úverov na Slovensku dosahuje takmer 4 mld. €. To, že v roku 2009 nastalo zlepšenie a objem zlyhaných úverov sa dokázal znížiť o cca 3 mld. € bolo spôsobené práve tým, že banky museli ku koncu účtovného obdobia, teda k 31. 12. 2008, zachytiť vo svojom účtovníctve výrazne vyššiu tvorbu opravných položiek k zlyhaným úverom.

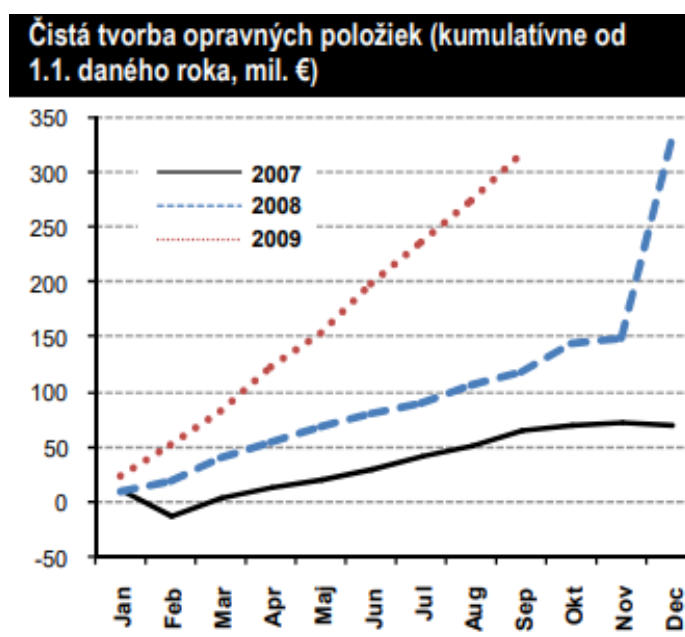
Graf č. 5: Objem zlyhaných úverov v čase finančnej krízy

Zdroj: vlastné spracovanie

Na grafe č. 6 môžeme vidieť vývoj opravných položiek k zlyhaným úverom. Ku koncu roka 2008 dosiahla hodnota opravných položiek k zlyhaným úverom hodnotu približne 316 mil. €. Pre porovnanie hodnota opravných položiek k zlyhaným úverom ku koncu roka 2007 bola okolo 60 mil. € (J. Franek, Marec 2022). Banky navýšili tvorbu týchto opravných položiek o viac ako 250 mil. €, vo Výkaze ziskov a strát sa táto suma objaví v nákladoch banky. Takýto obrovský nárast sa v konečnom dôsledku jednoznačne odzrkadlí na poklese výsledku hospodárenia bankového sektora, ale môže mať vplyv aj na poskytovanie nových úverov v budúcnosti.

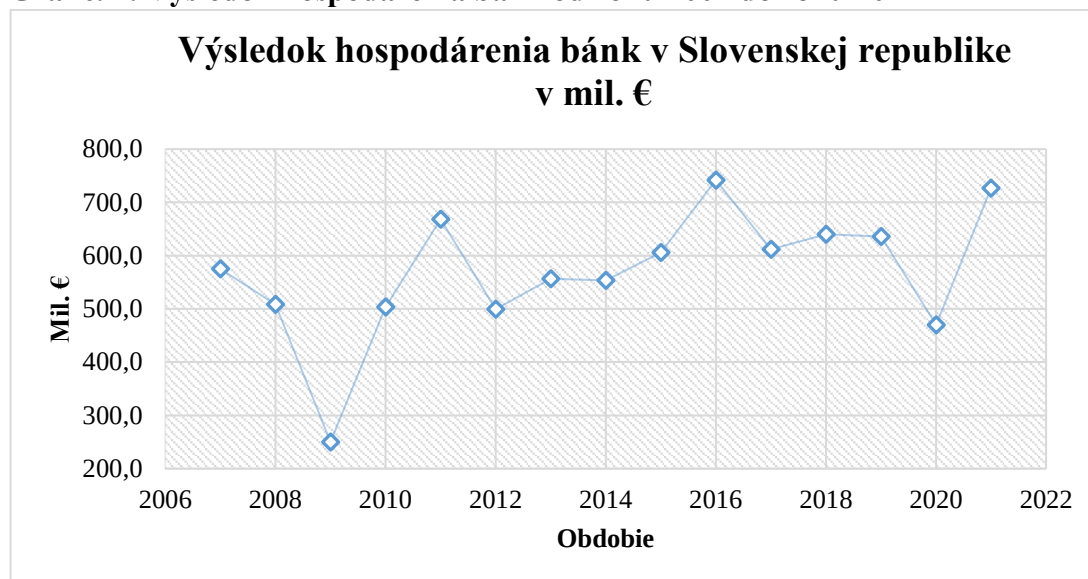
Graf č. 6: Tvorba opravných položiek k zlyhaným úverom v rokoch 2007 až 2009

Zdroj: Bankový sektor na Slovensku vs. finančná a hospodárska kríza, J. Franek, marec 2022

Výsledok hospodárenia bánk pôsobiacich na Slovensku za obdobie 2007 až 2021 zobrazený na grafe č. 7 potvrdzuje naše predpoklady. Neočakávane veľká tvorba opravných položiek na zlyhané úvery v hodnote cca 316 mil. € na konci roka 2008 premietnutá do vyšších nákladov bánk sa prejavila aj vo výsledku hospodárenia bánk pôsobiacich v Slovenskej republike. Samozrejme, treba vedieť, že výsledok hospodárenia bánk závisí aj od mnohých iných faktorov, ktorým sa v tejto práci nebudeme venovať. Z grafu č. 7 vidíme, že počas celého pozorovaného obdobia banky dosahovali zisk, ak na grafe nastal pokles, hovoríme len o znížení výsledku hospodárenia, nie o strate respektíve zápornom výsledku hospodárenia bánk. Taktiež je zrejmé, že banky začali pociťovať vplyv finančnej krízy už koncom roka 2008, kedy im výsledok hospodárenia klesol približne o 70 mil. € na hodnotu 0,5 mld. €. Oveľa väčší prepád však zaznamenali slovenské banky v roku 2009, kedy výsledok hospodárenia bol polovičný, cca 250 mil. €, oproti predchádzajúcemu roku. Tento prepád je najvýraznejší za celé sledované obdobie. Na úroveň výsledku hospodárenia dosahovaného pred finančnou krízou sa banky dokázali dostať až o 4 roky neskôr, v roku 2011.

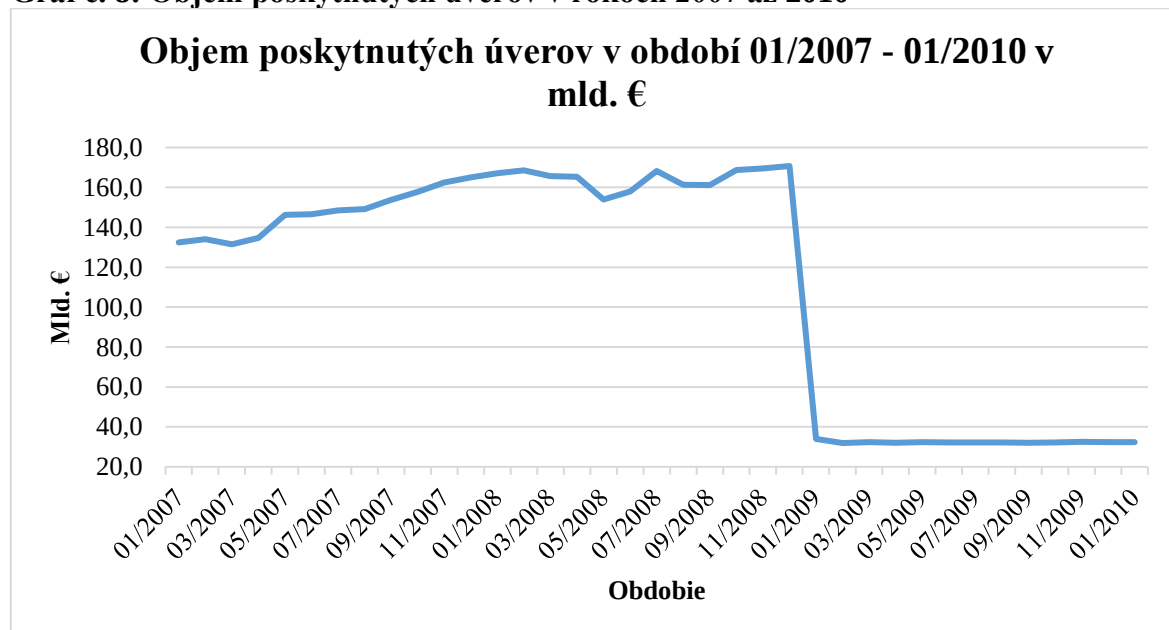
Graf č. 7: Výsledok hospodárenia bánk od roku 2007 do roku 2021

Zdroj: vlastné spracovanie

Potvrdiť môžeme aj náš druhý predpoklad, konkrétne že zvýšená tvorba opravných položiek spojená s enormným rastom zlyhaných úverov počas finančnej krízy z roku 2008 môže mať vplyv aj na poskytovanie nových úverov v budúcnosti. Z grafu č. 8 je očividné, že poskytovanie nových úverov sa v roku 2009 výrazne obmedzilo. Pred vznikom finančnej krízy bol objem poskytovaných úverov približne na úrovni 170 mld. €, avšak v roku 2009 prišlo k výraznému prepadu na hodnotu asi 30 mld. €.

Graf č. 8: Objem poskytnutých úverov v rokoch 2007 až 2010

Zdroj: vlastné spracovanie

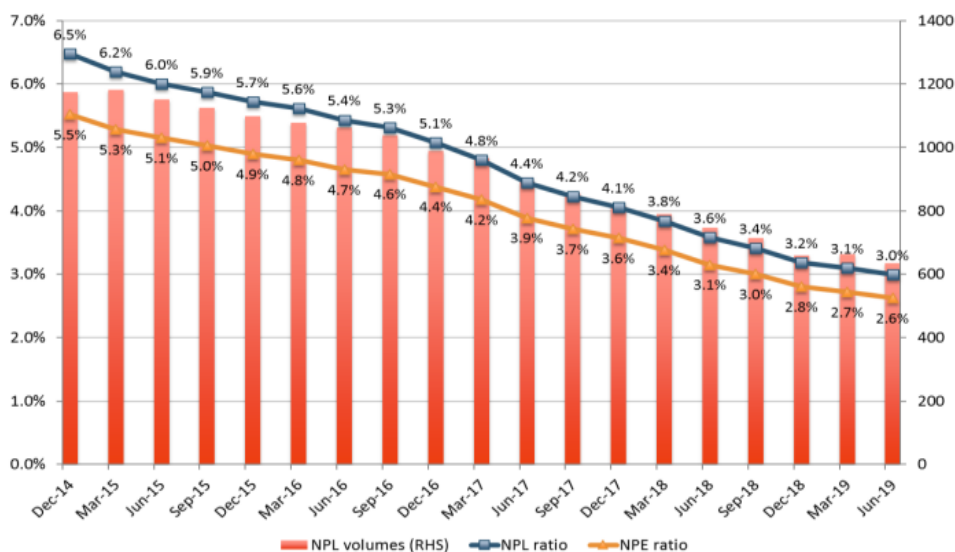
Na záver môžeme skonštatovať, že nepriaznivé dopady spôsobu účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v Slovenskej republike na výsledok hospodárenia bankového sektora, bonity klientov bánk, ale aj na poskytovanie nových úverov v čase finančnej krízy z roku 2008 možno považovať za jasný signál, že táto problematika si vyžadovala väčšiu pozornosť. Bolo potrebné navrhnuť a prijať nové zmeny v oblasti účtovania a vykazovania zlyhaných úverov, aby v budúcnosti bolo možné predísť takýmto zlým dopadom.

3.3 Harmonizácia právnej úpravy v oblasti vykazovania a účtovania zlyhaných úverov v rámci EÚ a jej implikácie na slovenské banky

Nepriaznivé dôsledky finančnej krízy z roku 2008 boli spúšťačom mnohých zmien. Problematike riadenia zlyhaných úverov sa viac pozornosti dostalo práve až po tejto finančnej kríze. Ponímanie ako aj riadenie zlyhaných úverov v rámci EÚ bolo vo väčšej miere zharmonizované v roku 2018, vydaním IFRS 9. Práve IFRS 9 začal narábať s modelom očakávanej straty, dovtedy banky vychádzali z modelu už vzniknutej straty. Pripomíname, že podstatou tejto zmeny je to, že banky musia účtovať o pravdepodobných očakávaných stratách prostredníctvom opravných položiek. Dovtedy banky účtovali o opravných položkách až v prípade, keď prišlo k samotnému znehodnoteniu aktíva. IFRS 9 priniesol tiež zmeny v členení bankových úverov. Aj samotné banky sa poučili a začali si vytvárať rezervy na zlyhané úvery, a tak v tzv. dobrých časoch, kedy sa ekonomike darí a krajina prosperuje myslia aj na budúcnosť a problémy, ktoré môžu nastať.

Kvalita aktív bánk v krajinách Európy medzi rokmi 2015 až 2019 sa výrazne zlepšila. Potvrďuje to aj nasledovný graf vydaný Európskym orgánom pre bankovníctvo (ďalej len EBA). Podiel non-performing loans (ďalej len NPL) dosiahol hodnotu 3 % v júni 2019, v porovnaní s decembrom 2014, kedy hodnota tohto podielu bola 6,5 %, ide o pozitívny jav. Podiel non-performing exposures (ďalej len NPE) kopíroval vývoj NPL, z hodnoty 5,5 %, ktorú zaznamenal v decembri 2014 klesol v júni 2019 na hodnotu 2,6 %. Ak si NPL premietneme do absolútnych hodnôt, tak môžeme povedať, že počas sledovaného obdobia sa objem NPL znížil na polovicu, v júni 2015 bola celková hodnota objemu NPL v hodnote 1 152 miliárd EUR, zatiaľ čo v júni 2019 sa objem NPL znížil na 636 miliárd EUR (EBA: Report on non-performing loans, február 2022).

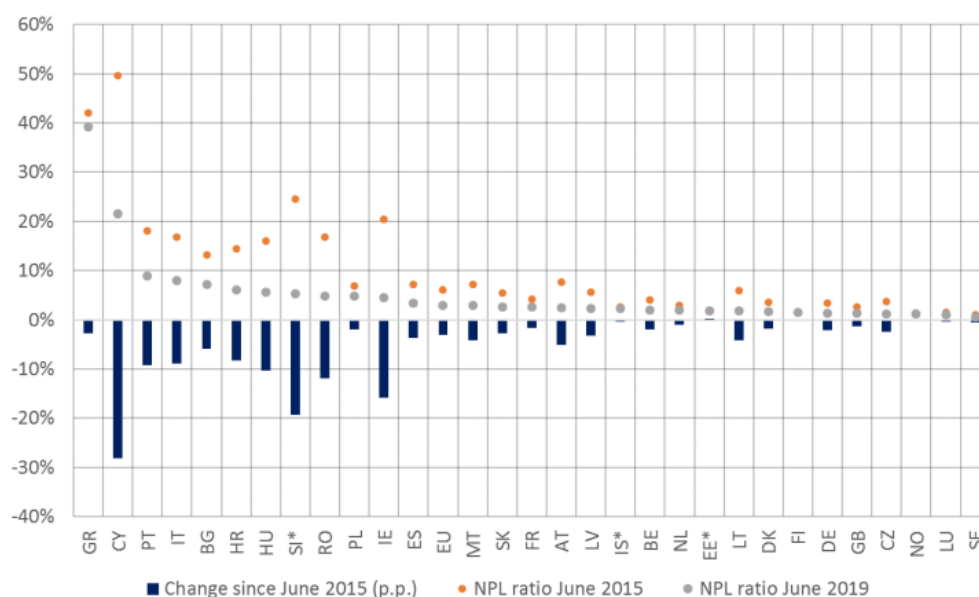
Graf č. 9: Štvrťročný vývoj objemu NPL, pomerov NPL a NPE v európskych krajinách v období december 2014 – jún 2019

Zdroj: Zdroj: EBA: Report on non-performing loans

Ďalší graf znázorňuje, ako sa darilo jednotlivým európskym krajinám riadiť zlyhané úvery medzi rokmi 2015 a 2019. Na grafe č. 10 sú znázornené podiely NPL z roku 2015 a 2019, tmavomodrou farbou sú vyznačené percentuálne zmeny, ktoré nastali od roku 2015. Z uvedeného grafu vyplýva, že väčšina krajín zaznamenala zlepšenie v oblasti zlyhaných úverov. Banky s vysokým podielom NPL na začiatku sledovaného obdobia vykázali najväčšie zlepšenie a možno ich označiť za hnaciu silu poklesu NPL na úrovni európskych krajín. Za povšimnutie stoja krajiny ako Cyprus či Slovinsko, ktoré dokázali znížiť podiel NPL o takmer 30 a 20 percentuálnych bodov. Výrazný pokles, konkrétne o viac ako 15 percentuálnych bodov, zaznamenalo Írsko. Úspešné boli aj banky v Taliansku, Portugalsku či Rumunsku, kde hodnoty podielu NPL na začiatku sledovaného obdobia presahovali 15 %, no na konci sledovaného obdobia dosiahli tieto podiely menej ako 10 %-né hodnoty. Treba však poznamenať, že tieto krajiny boli pod dohľadom ECB a museli dodržiavať redukčné stratégie, ktoré boli úspešné. Čo sa týka Slovenskej republiky, patrí ku krajinám, ktoré už na začiatku sledovaného obdobia mali celkom nízky podiel NPL, približne 5 %. Počas pozorovaného obdobia sa táto hodnota podarila znížiť o 2 percentuálne body, a teda v roku 2019 bol podiel NPL iba 3 %.

Graf č. 10: Riadenie NPL v krajinách Európy od roku 2015 do roku 2019

Zdroj: EBA: Report on non-performing loans

Môžeme skonštatovať, že bankám v Európskej únii sa na konci druhej dekády 21. storočia darilo znižovať podiel NPL, čo v konečnom dôsledku viedlo k vyššej kvalite aktív týchto bánk. Na začiatku roka 2020, keď v Európe vypukla pandémia Covid 19 a krajiny sa postupne dostávali do ekonomickej recesie, bol tento pretrvávajúci pozitívny trend poklesu podielu NPL ohrozený. Európske vládne autority museli nutne prijať rôzne opatrenia, ktoré by dokázali zmierniť túto situáciu, a tak predísť nežiaducim dôsledkom, medzi ktoré patrí aj neschopnosť bankových dlžníkov platiť svoje záväzky.

3.4 Mimoriadna úprava Lex corona a jej vplyv na vykazovanie a účtovanie zlyhaných úverov na Slovensku

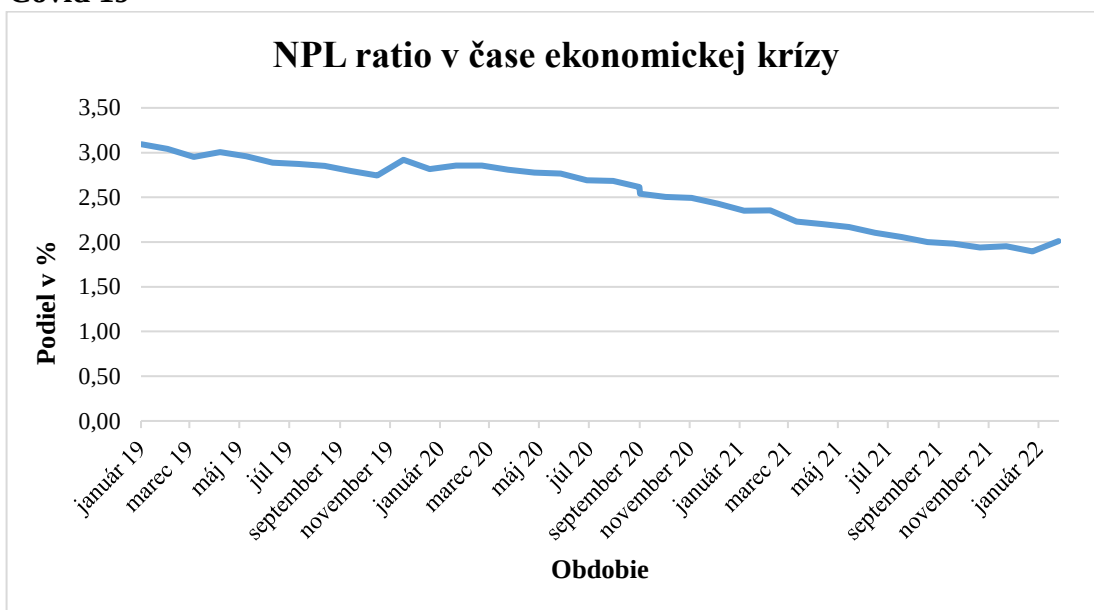
Na prelome rokov 2019 a 2020 sme opäť museli čeliť kríze, tentoraz ekonomickej, ktorá súvisela s pandémiou Covid 19. Na Slovensku sme prijali právnu úpravu Lex corona, ktorá v zásade kopírovala právnu úpravu prijatú naprieč celou Európou. Významný podiel na regulácii bankového sektora v čase pandémie v Európe mala EBA. Vydávala osobitné predpisy, cieľom ktorých bolo bez extrémnych šokov pre jednotlivé banky v krajinách Európy prežiť dopady celosvetového výpadku.

Počas pandémie Covid 19 si mohli na základe právnej úpravy Lex corona dlžníci odložiť svoje splátky v období od 04. 04. 2020 do 31. 03. 2021, bez toho aby tento odklad

mal akýkoľvek dopad na bonitu klientov. Banky sa museli okamžite týmto novým podmienkam prispôbiť. Keďže takýto odklad splátok, nemohol byť zachytený v úverovom registri, aby nepoškodil bonitu klientov, banky museli o takýchto odkladoch účtovať mimo súvahy, na tzv. podsúvahových účtoch. Na podsúvahových účtoch sa sledujú skutočnosti, o ktorých nemožno účtovať v účtovných knihách, ale znalosť o týchto skutočnostiach je podstatná na posúdenie majetkovo právnej situácie banky. To znamená, že informácie uvedené v podsúvahe majú len informačný charakter, neovplyvňujú priamo výsledok hospodárenia banky, avšak je nutné ich uviesť v účtovnej závierke, konkrétne v časti Poznámky. Dôležitou skutočnosťou je aj to, že na rozdiel od finančnej krízy z roku 2008, kedy banky okamžite začali vytvárať opravné položky pri rozpoznaní problémových úverov, v prípade tejto ekonomickej krízy, sa banky mohli zaoberať opravnými položkami k znehodnoteným úverom až vtedy, ak mali klienti problémy so splácaním svojich úverov po uplynutí doby umožňujúcej odklad splátok. Z toho vyplýva, že počas ekonomickej krízy spôsobenej pandemiou, banky nemali vyššie náklady z dôvodu vytvárania opravných položiek k znehodnoteným úverom, tak ako to bolo v prípade finančnej krízy z roku 2008.

Ekonomická kríza zapríčinená pandemiou Covid 19 podľa grafu č. 11 nespôsobila nejaké výrazné zmeny v podiele zlyhaných úverov, dokonca tento podiel zaznamenal od januára 2019 do decembra 2021 pokles, aj keď nie markantný. Na začiatku roka 2019 bol podiel zlyhaných úverov niečo cez 3 %, na konci roka 2021 podiel zlyhaných úverov vykazoval hodnotu pod 2 %. K miernemu zvýšeniu prichádza na začiatku roka 2022. Možno skonštatovať, že hodnoty dosahovali počas celého analyzovaného obdobia úroveň pod 5 %. To znamená, že sme ani raz nedosiahli hodnotu, ktorú stanovila EBA ako hranicu vysokého podielu zlyhaných úverov.

Graf č. 11: Podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch v období pandémie Covid 19

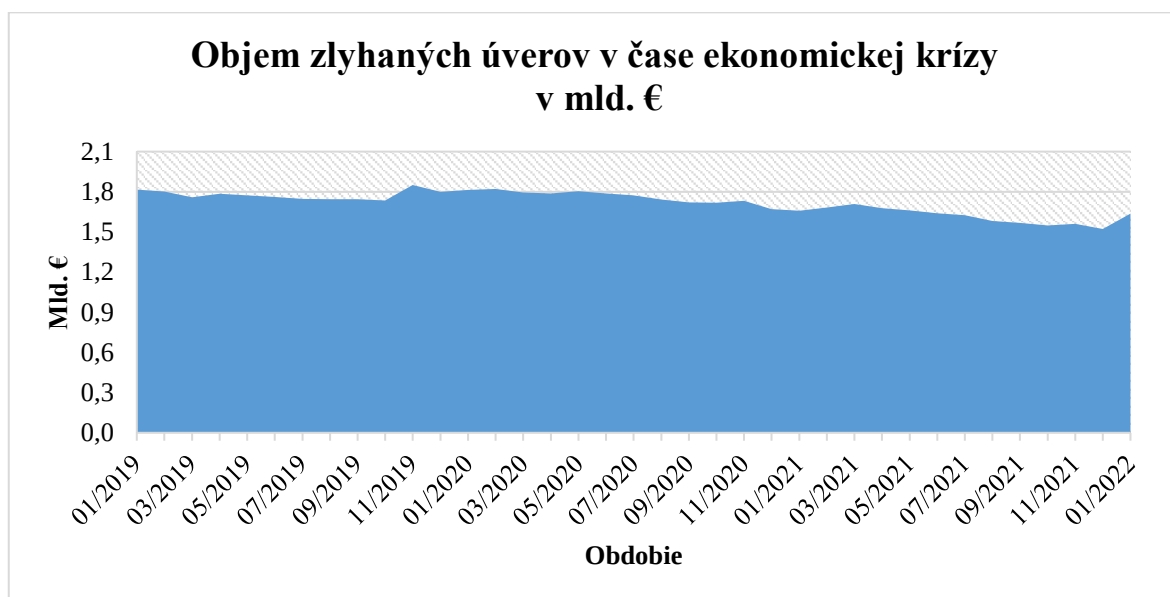

Zdroj: vlastné spracovanie

Správanie podielu zlyhaných úverov počas obdobia finančnej a ekonomickej krízy na Slovensku je úplne odlišné. Kým počas finančnej krízy sa ekonomická recesia v krajine takmer okamžite pretavila do významného prírastku podielu zlyhaných úverov (graf č. 4), v období ekonomickej krízy spôsobenej pandemiou Covid 19 bol dosiahnutý presný opak, podiel zlyhaných úverov zaznamenal pokles. Túto skutočnosť vieme zdôvodniť dôležitým faktom – upravený spôsob vykazovania znehodnotených úverov. Počas pandémie Covid 19 mali bankovní dlžníci možnosť odložiť si splácanie svojich úverov, bez toho, aby ich banky v budúcnosti posudzovali ako problémových klientov. Banky nemohli tieto úvery vykazovať ako znehodnotené, viedli o nich záznamy len v podsúvahovej evidencii. V čase finančnej krízy nebola daná do platnosti žiadna novela zákona, ktorá by umožňovala rovnakú alebo obdobnú pomoc pre krízou postihnutých dlžníkov. Existujú však ale isté obavy, že odklad splátok síce pomohol preklenúť veľmi nepriaznivé obdobie, no dôsledky v podobe nárastu podielu zlyhaných úverov sa môžu objaviť v roku 2022, s pokračujúcim trendom 2023. Údaje z januára 2022 na grafe č. 11 signalizujú nárast podielu zlyhaných úverov, avšak pre nedostatok dát v čase písania práce nie je možné overiť tieto dohady.

Pre lepší prehľad uvádzame nižšie aj graf č. 12 znázorňujúci zlyhané úvery v čase ekonomickej krízy na Slovensku v absolútnom vyjadrení.

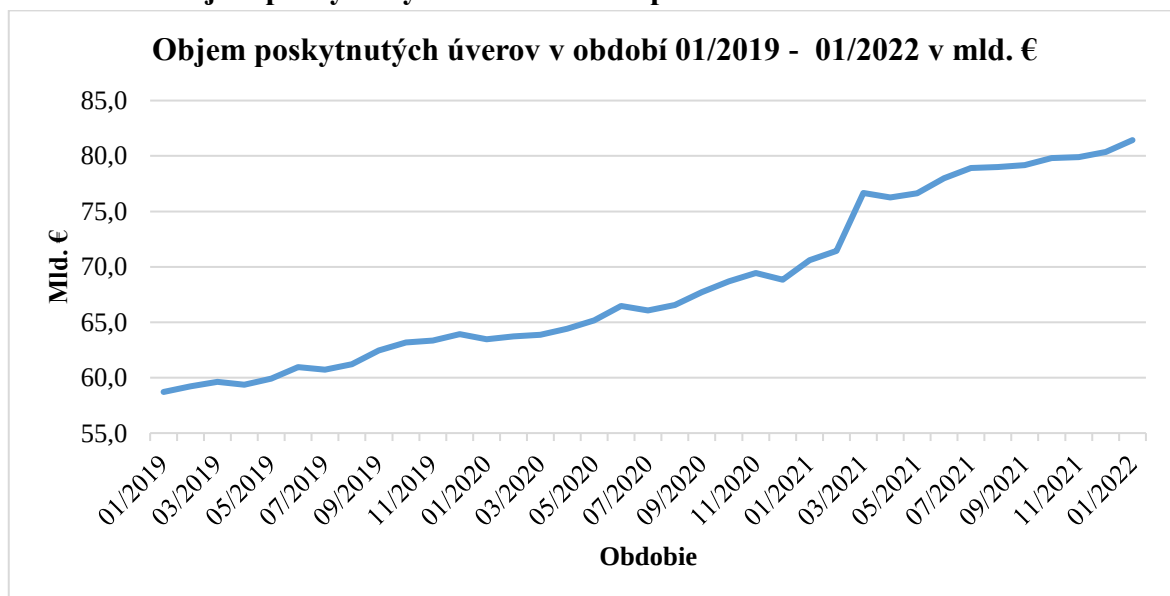
Graf č. 12: Objem zlyhaných úverov v čase pandémie Covid 19

Zdroj: vlastné spracovanie

Počas pandémie Covid 19 síce objem zlyhaných úverov nedosahoval hodnoty blízke 1 mld. €, tak ako to bolo v prípade finančnej krízy (graf č.5), avšak keďže banky pred vypuknutím pandémie tvorili opravné položky k znehodnoteným úverom priebežne na základe požiadaviek IFRS 9, nielen v čase „prepuknutia problémov“ ako v roku 2008, nezaznamenali žiadne výraznejšie výkyvy.

Graf č. 13: Objem poskytnutých úverov v čase pandémie Covid 19

Zdroj: vlastné spracovanie

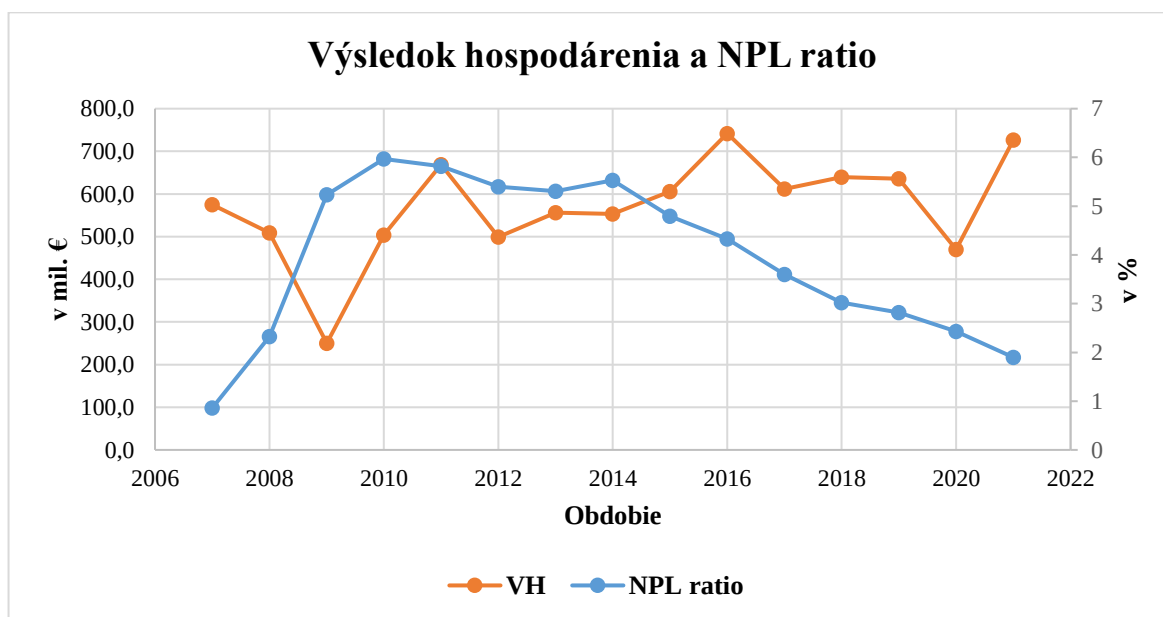
Odlišný prístup účtovania a vykazovania zlyhaných úverov ovplyvnil aj objem novo poskytnutých úverov. Počas finančnej krízy z roku 2008 banky obmedzili poskytovanie nových úverov z dôvodu nečakaného poklesu výsledku hospodárenia, spôsobeného vysokou tvorbou opravných položiek k zlyhaným úverom (graf č. 8).

Prišlo k náhlemu a obrovskému poklesu poskytnutých úverov, z cca 170 mld. € na približne 30 mld. €. Pred pandémiou, začiatkom roka 2019 nebol objem poskytnutých úverov taký vysoký ako v roku 2007, iba približne 60 mld. €. Avšak z grafu č. 13 vidíme, že banky nemali problém poskytovať úvery ani v čase pandémie, naopak navýšili hodnotu poskytnutých úverov na viac ako 80 mld. €. Predpokladáme, že veľkú časť úverov poskytnutých v období 2020 až 2021 tvorili tzv. covid úvery, ktorými sa banky snažili podporiť firmy podnikajúce na Slovensku, pomôcť im preklenúť finančné ťažkosti, a tak zmierniť dopady tejto ekonomickej krízy v krajine.

Podľa grafu č.7, ktorý znázorňuje výsledok hospodárenia bánk od roku 2007 do roku 2021 môžeme skonštatovať, že aj počas ekonomickej krízy v roku 2020 banky na Slovensku zaznamenali nižší zisk ako v predchádzajúcom roku 2019, zisk bankám poklesol o cca 120 mil. € na hodnotu 470 mil. €. Avšak už o rok neskôr, v roku 2021 banky zaznamenali takmer rovnako vysoký výsledok hospodárenia, viac než 720 mil. €, ako v roku 2016, ktorý je označovaný za najvyšší výsledok hospodárenia počas celého sledovaného obdobia.

Zaujímalo nás akým spôsobom a či vôbec ovplyvňujú zlyhané úvery výsledok hospodárenia bánk. Na grafe č. 14 je spolu s výsledkom hospodárenia znázornený aj podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch, tzv. NPL ratio. Z rovnakých dát sme vytvorili korelačnú maticu. Výsledkom bola hodnota -0,23636161. Existenciu lineárnej závislosti vzhľadom k téme diplomovej práce nie je možné štatisticky overiť. No hodnota korelačnej matice indikuje, že vzťah medzi výsledkom hospodárenia a podielom zlyhaných úverov sa bude vyvíjať nasledovným spôsobom: ak sa zvýši podiel zlyhaných úverov, tak výsledok hospodárenia bánk klesne a naopak, ak sa zníži podiel zlyhaných úverov, tak výsledok hospodárenia bánk sa zvýši.

Graf č. 14: Porovnanie výsledku hospodárenia a NPL ratia

Zdroj: vlastné spracovanie

Avšak je nutné poznamenať, že čím viac by sa blížila táto hodnota k -1, tým silnejšia by bola negatívna korelácia. V našom prípade výsledok síce vypovedá o možnej pravdepodobnosti negatívnej korelácie, ale nejde o silnú koreláciu. Tento fakt pripisujeme skutočnosti, že výsledok hospodárenia bánk je ovplyvnený okrem zlyhaných úverov aj rôznymi inými faktormi, ktoré môžu mať oveľa silnejšiu váhu. V našej práci sme sa presvedčili o tom, že spôsob akým sa zlyhané úvery účtujú a vykazujú má dôležitý význam. Jednotlivé banky môžu ovplyvňovať a upravovať výsledok hospodárenia aj na základe toho, ako budú pristupovať k zlyhaným úverom. Ako už vieme, začlenenie do jednotlivých stupňov znehodnotenia úverov vyplýva jednak z objektívnych požiadaviek IFRS 9, ale aj zo subjektívnych požiadaviek tej ktorej banky. Ak sa banka rozhodne sprísniť svoje subjektívne požiadavky, odzrkadlí sa to na vyššom podiele zlyhaných úverov, čo v konečnom dôsledku negatívne ovplyvní výsledok hospodárenia. Naopak, ak zmierni svoje subjektívne požiadavky a bude vykazovať menší podiel zlyhaných úverov, vykáže tiež menšie náklady na tvorbu opravných položiek k znehodnoteným pohľadávkam a to bude mať pozitívnejší dopad na výsledok hospodárenia.

3.5 Riadenie zlyhaných úverov počas pandémie Covid 19 v krajinách Európy s dôrazom na vývoj zlyhaných úverov Slovenskej republiky

Teoretické východiská v publikácii pre Vienna Initiative, ktorá monitorovala vývoj zlyhaných úverov naprieč krajinami strednej, východnej a juhovýchodnej Európy za obdobie jún 2020 až jún 2021, naznačujú, že pandémia Covid 19 sa v sledovanom období nezhmotnila do nejakých výraznejších zhoršení kvality bankových aktív, ako sa pôvodne očakávalo. Úroveň zlyhaných úverov pokračovala vo svojom klesajúcom trende, aj keď pomalším tempom, takmer vo všetkých analyzovaných krajinách. Túto skutočnosť autori pripisujú úspešnému zavedeniu opatrení na podporu dlžníkov, bánk a koniec koncov celej ekonomiky (D. Vasiljev a E. Cloutier, Marec 2022).

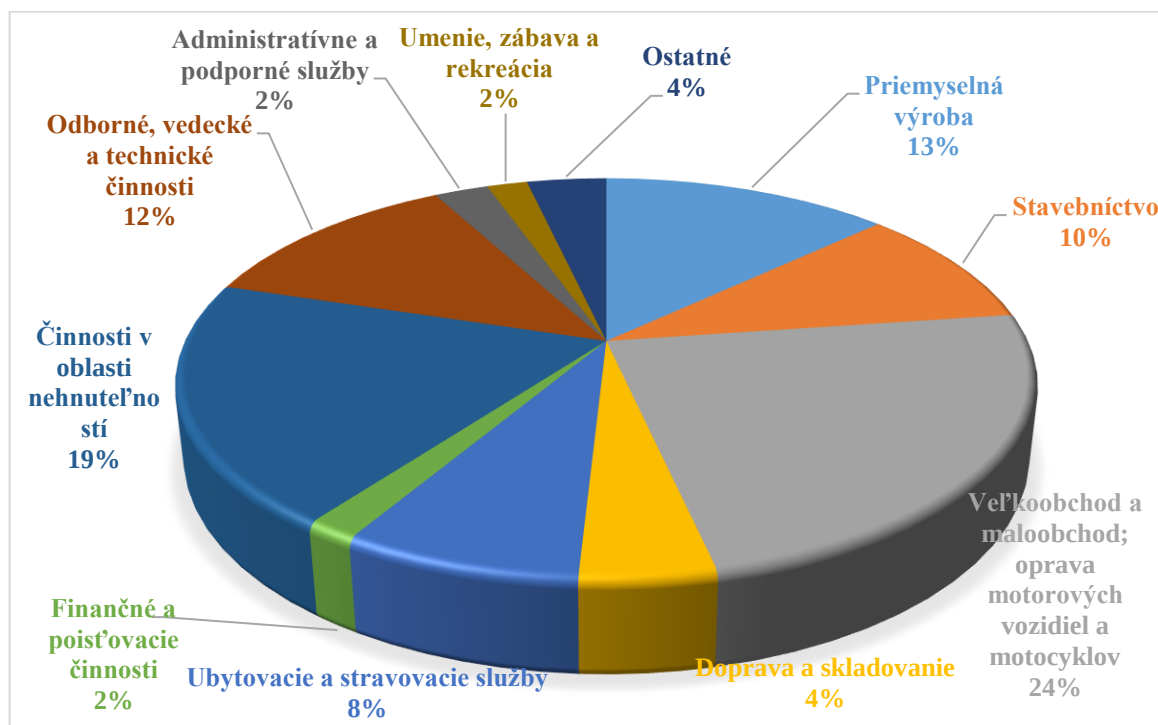
V júni 2021 dosiahol podiel NPL v sledovanom regióne hodnotu 3,2 %. Táto hodnota je síce vyššia ako priemer EÚ, ktorý dosiahol v rovnakom období hodnotu 2,3 %, ale stále je to pod hranicou 5 %, ktorú stanovila EBA ako hranicu pre vysoký podiel NPL.

Čo sa týka jednotlivých sektorov ekonomiky, zábavný priemysel zaznamenal nárast podielu NPL vo väčšine krajín v priemere o 2,5 percentuálnych bodov. O niečo horšie bol na tom sektor zdravotníctva, ktorý svoj priemerný podiel NPL v pozorovaných krajinách od júna 2020 do júna 2021 takmer zdvojnásobil na 14,9 %. Autori upozorňujú, že práve tieto sektory (zábavný priemysel, zdravotníctvo, ale aj cestovný ruch) môžu ešte pocítiť nepriaznivé efekty pandémie v nasledujúcich rokoch. Zdôvodňujú to zrušením poskytovaných podporných schém. Medzi podporné schémy nepatrili len možnosť odloženia splácania úverov, ale aj poskytovanie tzv. covid úverov spoločnostiam, najmä na krytie strát spôsobených pandemiou (D. Vasiljev a E. Cloutier, Marec 2022).

Nie je pravidlom, že kríza v ekonomike ovplyvní vždy rovnaké ekonomické sektory. Veľmi záleží na tom, čo bolo príčinou vzniku ekonomickej recesie krajiny a taktiež, aké dopady bude mať táto kríza na vývoj ekonomiky v budúcnosti.

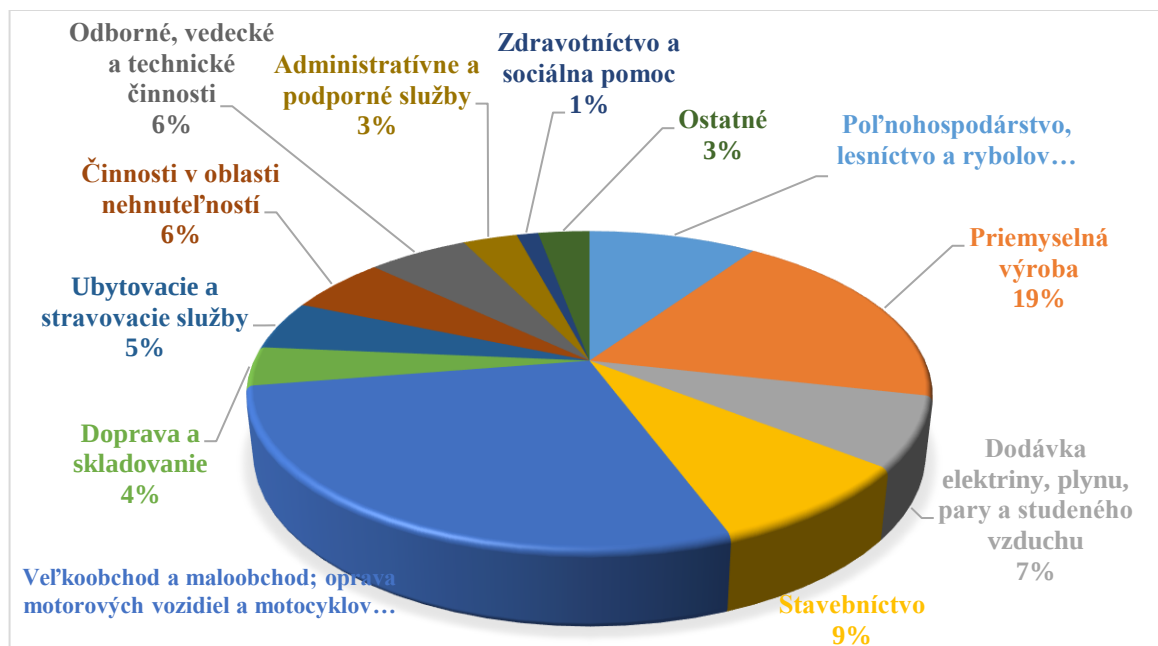
Nasledujúce grafy zobrazujú zlyhané úvery rozdelené podľa ekonomických činností na Slovensku v čase finančnej krízy (graf č. 15) a v čase ekonomickej krízy (graf č. 16).

Graf č. 15: Podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch podľa ekonomických činností v roku 2012

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf č. 16: Podiel zlyhaných úverov na celkových úveroch podľa ekonomických činností v roku 2021

Zdroj: vlastné spracovanie

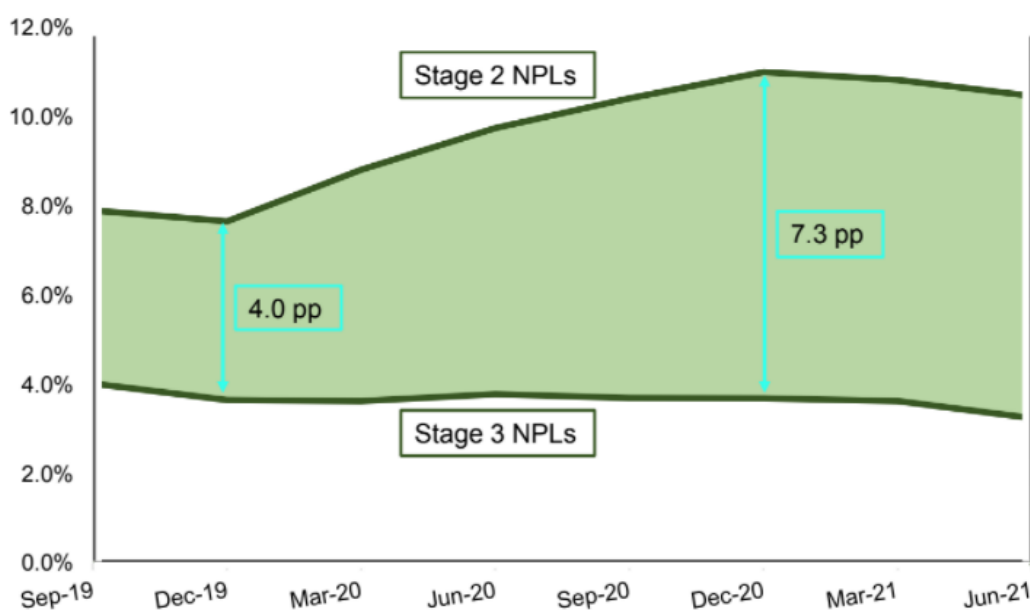
Medzi najviac zadlžené ekonomické činnosti sa v oboch sledovaných obdobiach zaradujú práve tie sektory slovenskej ekonomiky, ktoré majú najvýznamnejší podiel na jej celkovej výkonnosti – veľkoobchod a maloobchod, priemyselná výroba, stavebníctvo. Počas finančnej krízy z roku 2008 sa vo veľkej miere podieľali na zlyhaných úveroch činnosti v oblasti nehnuteľností, až 19 %, počas ekonomickej krízy tento segment dosahoval hodnotu oveľa nižšiu, už len 6 %. V čase pandémie Covid 19 výrazne vzrástol podiel poľnohospodárstva, kým v roku 2012 mal podiel pod 1 %, v roku 2021 tento podiel dosiahol až 9%. Taktiež počas pandémie zaznamenali výrazný nárast zlyhaných úverov podniky poskytujúce dodávky elektriky, plynu, pary a studeného vzduchu, až na 7 %, zatiaľ čo v roku 2012 bol ich podiel bezvýznamný, s hodnotou pod 1 %. Za povšimnutie stojí tiež zdravotníctvo, v roku 2012 bol tento sektor považovaný za nepodstatný čo do zlyhaných úverov, avšak v roku 2021 sa podiel zlyhaných úverov mierne zvýšil na hodnotu 1 %. Celkom prekvapivé je, že podiel zlyhaných úverov činností spojených s umením, zábavou a rekreáciou tiež v roku 2021 klesol oproti roku 2012 pod hodnotu 1 %, čím sa tento podiel stáva v podstate nevýznamným. Obdobne je to aj s ubytovacím a stravovacím službami, ktoré oproti roku 2012 zaznamenali pokles o 1 percentuálny bod.

V publikácii D. Vasiljeva a E. Cloutiera je uvedené, že ekonomiky krajín Európy považujú počas pandémie Covid 19 za kritické odvetvia tie, ktoré čelia výraznejším finančným ťažkostiam, ako napríklad zdravotníctvo, rekreačný a zábavný priemysel, či ubytovacie a stravovacie služby. V podmienkach Slovenskej republiky to však ale neplatí. Rekreačný a zábavný priemysel spolu s ubytovacími a stravovacími službami mali väčšie finančné problémy skôr v čase finančnej krízy z roku 2008 ako počas pandémie Covid 19. Zdravotníctvo síce mierne zvýšilo svoj podiel na zlyhaných úveroch, avšak nie v takej miere ako napríklad poľnohospodárstvo či podniky zaoberajúce sa dodávkou elektriky, plynu, pary a studeného vzduchu. Zdôvodňujeme si to tým, že vláda Slovenskej republiky poskytovala počas pandémie finančné príspevky najmä tým podnikom, ktoré museli mať svoje prevádzky počas tejto doby zatvorené. Podniky zabezpečujúce dodávku elektriky, plynu či pary a studeného vzduchu musia pracovať nepretržite, takže takúto pomoc nedostali. Navyše ceny na svetových trhoch s ropou či energiami rapídne narástli. V podobnej situácii sa ocitlo aj poľnohospodárstvo, nakoľko patrí do kritickej infraštruktúry, nemohlo svoje prevádzky len tak zatvoriť a čakať na finančnú pomoc od štátu, práve naopak, dokonca sa museli prispôsobiť aj novým zvýšeným nákladom spôsobených s rastom ceny ropy a energií, čo bolo príčinou oveľa väčšieho zadlženia tohto segmentu.

Sledované európske krajiny zaznamenali aj zmenu vo vývoji jednotlivých stupňov znehodnotených úverov. Z obrázku č. 1 je zrejmé, že od začiatku pandémie Covid 19 prišlo k výraznému navýšeniu znehodnotených úverov v druhom stupni, takmer o 2 percentuálne body. Tento prírastok pripisujeme nasledovným skutočnostiam. Možnosť odkladu splátok bez zápisu do úverového registra mohli bankovní dlžníci využiť ako na Slovensku tak aj v iných krajinách až od apríla 2020, do tohto času sa znehodnotený úvery v druhom stupni navýšili o 1 percentuálny bod. Avšak dôležitý je aj fakt, že nie všetky európske krajiny využili možnosť dlhového moratória, napr. bankovní dlžníci v Estónsku či Grécku takúto možnosť nemali. Takisto poľská vláda neprijala žiadny zákon, ktorý by tamojším komerčným bankám ukladal povinnosť automaticky akceptovať odklad splátok, a tak podmienky odkladu splátok v tejto krajine boli upravené len na dobrovoľnej báze. Rovnako sa líšila medzi európskymi krajinami aj doba odkladu, niekde bolo možné splátku odložiť len o 3 mesiace, zatiaľ čo niektoré krajiny umožňovali až 9 mesačný odklad.

Čo sa týka zlyhaných úverov spadajúcich do tretieho stupňa, tie viac-menej stagnovali počas sledovaného obdobia na úrovni 4 %. Na začiatku roka 2021 dochádza k miernemu poklesu znehodnotených úverov zaradených do stupňa č. 2, ako aj zlyhaných úverov spadajúcich do stupňa č. 3

Obrázok č. 1: Vývoj úverových stupňov 2 a 3 v sledovaných európskych krajinách

Zdroj: Vienna Initiative, NPL monitor for CESSE region, Edition: H2 2021

Na ďalšom obrázku (obrázok č. 2) vidíme celkový prehľad NPL počas obdobia jún 2020 až jún 2021. Slovensko dokázalo znížiť celkový objem NPL rovnako ako aj podiel NPL. V júni 2021 dosiahol objem NPL 1,7 biliónov €, čo predstavuje zníženie o 8,8 % oproti predchádzajúcemu roku. Podiel NPL sa podarilo znížiť z pôvodnej hodnoty 2,8 % na 2,4 %. V júni 2021 Slovenská republika dosiahla s hodnotou 2,4 % takmer rovnaký podiel NPL ako bol priemer EÚ – 2,3 %. Za povšimnutie stoja krajiny ako Maďarsko, Severné Macedónsko či Estónsko, ktoré dokázali znížiť objem NPL o viac ako 20%. Podiel NPL mal klesajúci trend takmer vo všetkých krajinách, iba 4 krajiny nezaznamenali pokles podielu NPL. 3 z týchto krajín, konkrétne Česká republika, Kosovo a Čierna hora, evidovali nárast podielu NPL a Chorvátsko ako jediné stagnovalo (D. Vasiljev a E. Cloutier, Marec 2022).

Obrázok č. 2: Prehľad NPL ukazovateľov v sledovaných krajinách od júna 2020 do júna 2021

Country	NPL volume (€ bn)		NPL ratio (%)		NPL coverage ratio		Net NPL ratio (%)		Net NPL / Capital (%)		NPL to GDP (%)	
	Jun-21	Variation(%)	Jun-21	Δ(pp)	Jun-21	Δ(pp)	Jun-21	Δ(pp)	Jun-21	Δ(pp)	Jun-21	Δ(pp)
Albania (ALB)	0.4	▼ (7.6)	7.1	▼ (1.0)	67.9	▲ 2.7	2.3	▼ (0.5)	8.6	▼ (2.0)	2.5	▼ (0.3)
Bosnia & Herz. (BIH)	0.6	▼ (13.3)	5.7	▼ (1.0)	79.9	▼ (0.5)	1.1	▼ (0.2)	6.9	▼ (0.8)	3.4	▼ (0.7)
Bulgaria (BGR)	2.7	▼ (10.9)	5.4	▼ (1.2)	46.9	▲ 1.5	2.9	▼ (0.7)	18.6	▼ (3.7)	4.3	▼ (0.7)
Croatia (HRV)	2.5	▼ (1.8)	6.9	▲ 0.0	82.0	▼ (2.6)	1.2	▲ 0.2	5.4	▲ 0.5	4.7	▼ (0.3)
Czech Republic (CZE)	4.7	▲ 13.9	2.9	▲ 0.2	50.2	▼ (4.5)	1.5	▲ 0.2	10.1	▲ 1.3	2.1	▲ 0.2
Estonia (EST)	0.1	▼ (22.4)	0.3	▼ (0.1)	34.8	▼ (3.0)	0.2	▼ (0.1)	0.9	▼ (0.3)	0.2	▼ (0.1)
Hungary (HUN)	0.5	▼ (28.3)	0.8	▼ (0.4)	72.3	▲ 3.4	0.2	▼ (0.2)	1.1	▼ (0.7)	0.4	▼ (0.2)
Kosovo (XKX)	0.1	▲ 11.6	2.5	▲ 0.1	68.9	▲ 0.1	0.8	▲ 0.0	4.5	▲ 0.1	1.2	▲ 0.1
Latvia (LVA)	0.7	▼ (7.2)	3.2	▼ (0.6)	38.9	▼ (2.1)	1.9	▼ (0.3)	15.7	▼ (2.4)	2.1	▼ (0.2)
Lithuania (LTU)	0.3	▲ 10.7	0.9	▼ (0.1)	26.8	▼ (52.9)	0.7	▲ 0.5	12.4	▲ 9.3	0.7	▲ 0.1
North Macedonia (MKD)	0.2	▼ (23.2)	3.4	▼ (1.1)	69.4	▼ (3.4)	1.0	▼ (0.2)	5.2	▼ (1.2)	1.8	▼ (0.6)
Montenegro (MNE)	0.2	▲ 15.7	6.3	▲ 0.7	77.8	▼ (6.5)	1.4	▲ 0.5	7.8	▲ 2.9	4.1	▲ 0.3
Poland (POL)	11.3	▼ (14.6)	3.5	▼ (0.5)	70.3	▲ 0.7	1.0	▼ (0.2)	7.5	▼ (1.5)	2.2	▼ (0.3)
Romania (ROU)	2.7	▼ (7.8)	3.8	▼ (0.6)	64.9	▲ 2.0	1.3	▼ (0.3)	8.1	▼ (2.0)	1.1	▼ (0.2)
Serbia (SRB)	0.9	▲ 2.2	3.5	▼ (0.2)	59.1	▼ (3.5)	1.4	▲ 0.0	5.9	▲ 0.6	1.8	▼ (0.0)
Slovak Republic (SVK)	1.7	▼ (8.8)	2.4	▼ (0.4)	65.2	▲ 0.0	0.9	▼ (0.1)	6.1	▼ (1.1)	1.8	▼ (0.2)
Slovenia (SVN)	1.0	▼ (7.7)	2.5	▼ (0.7)	84.7	▲ 4.5	0.4	▼ (0.3)	2.8	▼ (1.5)	2.1	▼ (0.2)
CESEE	30.6	▼ (7.8)	3.2	▼ (0.4)	64.5	▼ (1.2)	1.1	▼ (0.1)	7.5	▼ (0.7)	1.9	▼ (0.2)
Cyprus (CYP)	4.7	▼ (18.0)	15.0	▼ (2.7)	44.4	▼ (1.3)	8.4	▼ (1.3)	50.1	▼ (10.1)	21.8	▼ (5.0)
Greece (GRC)	34.6	▼ (46.4)	16.0	▼ (15.3)	12.6	▼ (35.0)	14.0	▼ (2.4)	105.4	▼ (13.2)	20.2	▼ (18.0)
Ukraine (UKR)	11.9	▼ (33.4)	37.2	▼ (11.3)	89.1	▼ (1.8)	4.0	▼ (0.4)	21.1	▼ (3.7)	8.9	▼ (4.4)
Other	51.2	▼ (41.9)	18.3	▼ (13.7)	33.3	▼ (22.9)	12.2	▼ (1.8)	85.3	▼ (10.6)	15.7	▼ (11.4)
Total Countries	81.8	▼ (32.6)	6.7	▼ (3.6)	45.0	▼ (13.8)	3.7	▼ (0.5)	24.3	▼ (3.6)	4.2	▼ (2.2)

Zdroj: Vienna Initiative, NPL monitor for CESSE region, Edition: H2 2021

Záver

V diplomovej práci sme sa venovali špecifikám účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v rámci IFRS so zreteľom na bankový sektor v Slovenskej republike. Hlavný cieľ sme dosiahli prostredníctvom jednotlivých čiastkových cieľov, ktoré sme naplnili vďaka teoretickej a praktickej časti.

Vývoj účtovania a riadenia zlyhaných úverov prešiel od čias novodobej finančnej krízy z roku 2008 rôznymi zmenami. Obrovský nárast podielu zlyhaných úverov nielen na Slovensku, ale aj v iných európskych krajinách ako jeden z mnohých negatívnych dôsledkov finančnej krízy znamenal jasný signál, že táto problematika si vyžaduje pozornosť a zmenu právnej legislatívy. V teoretickej časti sme sa zaoberali hlavnými determinantami, ktoré ovplyvňujú zlyhané úvery, pretože bez tejto vedomosti by nebolo možné pripraviť nové metódy riadenia zlyhaných úverov tak, aby boli efektívne. Viaceré štúdie sa zhodli na tom, že zlyhané úvery sú viac ako interným riadením ovplyvnené makroekonomickými ukazovateľmi, hlavne nezamestnanosťou a HDP.

Definíciu, rovnako ako aj metódy účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v rámci Európy upravujú najmä IAS a IFRS. Do roku 2018 bolo účtovníctvo zlyhaných úverov v súlade s IAS 39 – *Finančné nástroje: účtovanie a oceňovanie*. V roku 2018 bol daný do platnosti štandard IFRS 9 – *Finančné nástroje*, ktorý nahrádza IAS 39 a je považovaný za doposiaľ najväčšiu harmonizáciu v tejto oblasti. Aplikáciou tohto štandardu spolu s IAS 32 – *Finančné nástroje: vykazovanie* a IFRS 7 – *Finančné nástroje: zverejňovanie* sa stanovili jednotné podmienky účtovania a vykazovania v rámci Európskej únie. Vďaka tomuto kroku je možné ľahšie porovnať a posúdiť riadenie zlyhaných úverov medzi európskymi krajinami. Avšak, okrem IAS a IFRS do právnej úpravy tejto oblasti zasahujú napríklad aj Bazilejské dohody, nariadenia NBS a ECB alebo nariadenia, ktoré vydáva EBA.

V praktickej časti sme skúmali aj možnú existenciu korelácie medzi zlyhanými úvermi a výsledkom hospodárenia, aby sme vedeli, ako veľmi môže ovplyvniť výkazníctvo zlyhaných úverov konečný výsledok hospodárenia bánk. Výsledkom bolo, že medzi zlyhanými úvermi a výsledkom hospodárenia je možnosť slabej negatívnej korelácie. Slabú intenzitu korelácie pripisujeme tomu, že výsledok hospodárenia je ovplyvnený aj rôznymi inými faktormi, ako napríklad výškou úrokových sadzieb, výškou povinných minimálnych

rezerv alebo prevádzkovými či administratívnymi nákladmi a mnohými inými. Banky si vedia čiastočne ovplyvniť vykazovanie zlyhaných úverov, a tak manipulovať s výsledkom hospodárenia.

Právna legislatíva v čase finančnej krízy vychádzala podľa štandardu IAS 39 z modelu už vzniknutej straty. Keď Slovensko začalo pociťovať problémy v podobe výrazného navýšenia zlyhaných úverov, podielovo aj objemovo, banky museli vytvárať niekoľkonásobne vyššie opravné položky k znehodnoteným úverom ako tomu bolo v čase pred krízou, úroveň týchto opravných položiek sa navýšila o cca 250 mil. € a dosiahla hodnotu 316 mil. €. Takéto neefektívne riadenie zlyhaných úverov sa negatívne odzrkadlilo na výsledku hospodárenia, banky dosiahli nižšie zisky. Samozrejme, to malo značný vplyv na poskytovanie nových úverov v nasledujúcom období, banky museli nové úvery významne obmedziť. Môžeme skonštatovať, že bankový sektor v tom čase nebol schopný podporiť ekonomiku krajiny, tak ako by to bolo potrebné, a tak sa krajina spamätávala z krízy niekoľko rokov.

Jednou z najvýznamnejších zmien, ktoré priniesla aplikácia štandardu IFRS 9 – *Finančné nástroje* v roku 2018, bolo to, že sa začalo pracovať s modelom očakávanej straty. Banky sa museli prispôsobiť a začať vykazovať znehodnotenú úveru obozretnejšie.

Na prelome rokov 2019 a 2020 svet ohromila pandémia Covid 19 a teda aj Slovenská republika musela čeliť novej ekonomickej kríze. Do platnosti vstúpila aj mimoriadna právna úprava Lex corona, ktorá sa snažila pomôcť dlžníkom pomocou odkladov splátok. To znamenalo pre banky nové zmeny v účtovaní a vykazovaní zlyhaných úverov. Analýzou zlyhaných úverov v tomto období sme zistili, že banky si vďaka novému štandardu IFRS 9 vytvárali opravné položky k znehodnoteným aktívam priebežne. Lex corona prispel k tomu, že podiel rovnako ako aj objem zlyhaných úverov zostal stabilný, dokonca mierne poklesol. Bankový sektor síce zaznamenal zhoršený výsledok hospodárenia v roku 2020, ale hneď o rok neskôr dosahoval obdobný výsledok hospodárenia ako v roku 2016, kedy bol dosiahnutý najvyšší výsledok hospodárenia za celé sledované obdobie. Pozitívom bolo aj to, že banky nemali problém poskytovať nové úvery, dokonca ich poskytovali vo väčšom objeme ako tomu bolo pred touto ekonomickou krízou. Domnievame sa, že navýšené úvery boli smerované väčšinou vo forme covid úverov hlavne ekonomickým sektorom, ktoré potrebovali preklenúť nepriaznivú ekonomickú situáciu. Z výsledkov našej analýzy sme zistili, že išlo o sektory zdravotníctva, zábavného priemyslu, či cestovného ruchu.

Paradoxom však je fakt, že práve tieto sektory, ktoré vláda Slovenskej republiky označila ako najviac postihnuté pandémiou Covid 19, sa neobjavili medzi najzadlženejšími ekonomickými sektormi, práve naopak pôsobili ako menej zadlžené oproti obdobiu po finančnej kríze.

Aby sme vedeli zhodnotiť harmonizáciu účtovania a vykazovania zlyhaných úverov v rámci krajín Európy, bolo nutné pozrieť sa na ich vývoj aj v iných krajinách Európy. Dovoľme si tvrdiť, že vývoj zlyhaných úverov v krajinách Európy od čias finančnej krízy viac menej prosperoval, v roku 2014 bol priemerný podiel zlyhaných úverov v európskych krajinách cca 6,5 %, v roku 2019 sa tento podiel podarilo znížiť o polovicu na hodnotu 3 %. Tento priaznivý efekt pripisujeme nastaveniu správnych metód riadenia zlyhaných úverov, ktoré samozrejme zahŕňajú aj aplikáciu nového štandardu IFRS 9. Ekonomickú krízu spôsobenú Covid 19 dokázal bankový sektor Slovenskej republiky zvládnuť lepšie ako tú finančnú z roku 2008. Obdobne to tak bolo aj vo väčšine krajín Európy. Podiel zlyhaných úverov v období pandémie vo väčšine krajín Európy dokonca poklesol a dosahoval hodnoty blízke 2 %. Tieto priaznivé výsledky pripisujeme promptným rozhodnutiam a nariadeniam, ktoré vydala EBA. Na Slovensku tieto nariadenia kopírovala mimoriadna právna úprava Lex corona.

Avšak, musíme tiež poznamenať, že na základe dát zo začiatku roka 2022, ktoré naznačujú mierne navýšenie podielu zlyhaných úverov, existujú isté obavy, že mimoriadne nariadenia súvisiace s pandémiou síce pomohli preklenúť veľmi nepriaznivé obdobie, no dôsledky v podobe zhoršenia vývoja zlyhaných úverov sa môžu objaviť v roku 2022, s pokračujúcim trendom 2023. Táto skutočnosť by mohla byť podnetom pre ďalšie štúdie a analýzy vývoja zlyhaných úverov a ich účtovania, vykazovania v budúcnosti.

Zoznam použitej literatúry

Knižné publikácie:

1. SCHWARZOVÁ, Mária. *Medzinárodné štandardy finančného vykazovania bánk v praxi*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, 187 s. [10 AH]. Ekonómia. ISBN 978-80-8168-611-5.
2. SCHWARZOVÁ, Mária. *Účtovníctvo bánk*. Bratislava: Iura Edition, 2009, 270 s. Ekonómia. ISBN 978-80-8078-288-7.
3. DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. Praha: Albatros Media, a. s., 2017, 368 s. Daně a účetnictví. ISBN 978-80-265-0692-8

Právne normy:

1. Medzinárodné účtovné štandardy pre finančné vykazovanie
2. Medzinárodné účtovné štandardy
3. Zákon č. 431 / 2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
4. Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19
5. Opatrenie č. 8/ 2021 o predkladaní výkazov bankami, pobočkami zahraničných bánk, obchodníkmi s cennými papiermi alebo pobočkami zahraničných obchodníkov s cennými papiermi na štatistické účely
6. Opatrenie č. 20 359/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre banky, pobočky zahraničných bánk, Národnú banku Slovenska, Fond ochrany vkladov, obchodníkov s cennými papiermi, pobočky zahraničných obchodníkov s cennými papiermi, Garančný fond investícií, správcovské spoločnosti, pobočky zahraničných správcovských spoločností a podielové fondy, v znení neskorších predpisov

Internetové zdroje:

1. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3632272
2. https://www.nbs.sk/img/Documents/STATIST/MET/Zle_uvery.pdf
3. https://www.nbs.sk/img/Documents/PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2013/07-2013/06_biatec13-7_szpyrc.pdf
4. <https://www.nbs.sk/sk/ofs/zivotne-situacie/vase-financie-a-covid-19/odklad-splatok#faq1>
5. <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/odklad-splatok-uverov.html>

6. https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/provisions_and_nplcoverage.sk.html
7. <http://repository.essex.ac.uk/13737/>
8. <https://www.inderscienceonline.com/doi/pdf/10.1504/IJMEF.2018.090564>
9. <https://www.sciendo.com/article/10.1515/jcbtp-2015-0004>
10. <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=333026086024086031031080026072122093053092066027063087014082072064068079100105100006097025058123057012116084113127091092079071122015029086009001080009000117080075041078056080103015105092124118119004024068104125078107083105024024022107101002123024022&EXT=pdf&INDEX=TRUE>
11. <http://panoeconomicus.org/index.php/jorunal/article/view/72>
12. <http://fintp.ijf.hr/upload/files/ftp/2014/1/skarica.pdf>
13. <https://voxeu.org/article/loan-valuations-age-expected-loss-provisioning>
14. https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Risk%20Analysis%20and%20Data/Risk%20Assessment%20Reports/2019/Final%20EBA%20Report%20on%20NPLs-for%20publication_final.pdf
15. <http://vienna-initiative.com/assets/Uploads/2021/67612e25ce/NPL-Monitor-H2-2021-VF.pdf>
16. https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/4791/51/2009_13_bankovy-sektor.pdf
17. <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/06/Preh%C4%BEd-a-porovnanie-opatren%C3%AD-prijat%C3%BDch-pre-MSP-v-d%C3%B4sledku-pand%C3%A9mie-COVID-19-v-SR-a-vo-svete.pdf>

Prílohy

Príloha č. 1: Štruktúra Súvahy komerčnej banky podľa IAS/IFRS – Aktíva

Názov položky	Poznámky	Bežné obdobie končiace dňom DD. MM. RR v tis. EUR	Predchádzajúce obdobie končiace dňom DD. MM. RR v tis. EUR
Peňažné prostriedky a peňažné ekvivalenty	1		
Finančné nástroje – Pohľadávky voči finančným inštitúciám	2		
Finančné nástroje – Pohľadávky voči klientom – úvery	3		
Opravné položky na straty z úverových pohľadávok	4		
Finančné nástroje v reálnej hodnote, vykazované cez výkaz ziskov a strát	5		
Finančné nástroje – Pohľadávky z derivátov	6		
Finančné nástroje určené na predaj	v7		
Finančné nástroje držané do splatnosti	v8		
Investície v dcérskych a pridružených spoločnostiach	9		
Hmotný majetok a vybavenie	10		
Dlhodobý nehmotný majetok	11		
Pohľadávka z dane z príjmov	12		
Ostatné aktíva	13		
Aktíva spolu	14		

Zdroj: M. Schwarzová, 2017, str. 13

Príloha č. 2: Výkaz ziskov a strát komerčnej banky podľa IAS/IFRS

Názov položky	Poznámky	Bežné obdobie končiace dňom DD. MM. RR v tis. EUR	Predchádzajúce obdobie končiace dňom DD. MM. RR v tis. EUR
Čisté úrokové výnosy	27		
<i>Výnosy z úrokov z cenných papierov</i>	28		
<i>Výnosy z ostatných úrokov</i>	29		
<i>Náklady na úroky z cenných papierov – z toho hypotekárne záložné listy</i>	30		
<i>Náklady na ostatné úroky</i>	31		
Čistý neúrokový výnos	32		
<i>Výnosy z poplatkov a provízií</i>	33		
<i>Náklady z poplatkov a provízií</i>	34		
Výnosy z operácií s cennými papiermi	35		
Náklady z operácií s cennými papiermi	36		
Zisk a strata z devízových operácií	37		
Zisk a strata z pevných termínových operácií	38		
Ostatné výnosy a náklady	39		
Čistý prevádzkový zisk a strata	40		
Všeobecné prevádzkové náklady	41		
Čistá tvorba rezerv a opravných položiek	42		
Zisk (strata) pred zdanením	43		
Daň z príjmov	44		
Zisk po zdanení	45		

Zdroj: M. Schwarzová, 2017, str. 15